

חמדה גזוזה

נוכחות ה' בתורה ובעולם

לקבלת העלון
מידי שבוע
התקשרו לר' זושא
052-7152642

מבט פנימי על חג מתן תורה לאור הקבלה והחסידות.
מבית עלון מעמקים

מעמקים

קובץ לשבועות מבית עלון מעמקים -
מעובד מתוך שיעורים של
הרב יצחק שפירא

י"ל על ידי ישיבת "עוד יוסף חי"

יצהר, ד.ג. אפרים, 4483100

02-9974666 | 058-4997466

misrad@odyosefchai.org.il

לשמיעת שיעורים בקול הלשון:

073-3718149

קו עדכונים

על זמני ומיקומי השיעורים

02.313.0687

לשותפות בהפצה, הערות, הארות,
קבלת העלון במייל וכן לקבלת מאמרים
נוספים:

בטלפון - ר' זושא דויטש: 052.715.2642

במייל: shiurimshapira@gmail.com

חג השבועות זהו חג שמתכוננים אליו במשך ארבעים ותשעה ימים רצופים, אחרי שאנחנו מתכוננים כל כך הרבה ימים אנחנו מצפים שביום הזה יקרה משהו שבאמת היה מוצדק להתכונן אליו. אך מה שקורה בדרך כלל ביום זה הוא שלא מרגישים שהיה משהו כ"כ גדול. אמנם יש לנו ולמדנו קצת, סחבנו איכשהו את הלילה, השתדלנו לא להרדם בשחרית, כך חולף לו החג והתחושה היא ש"עָבַר קָצִיר, כָּלָה קִיץ, וְאַנְחָנוּ לֹא נוֹשְׁעָנוּ".

צריך לשים לב שאנחנו סופרים "שבע שבתות תמימות", רק ארבעים ותשעה יום, אך היום החמישים מגיע בדרך ממילא. כלומר אנחנו מתכוננים המון המון אבל בסופו של דבר מתן תורה הוא לא עניין שנובע מצדינו אלא הוא מגיע מלמעלה.

**מה בדיוק מגיע מלמעלה וכיצד אנחנו יכולים לקלוט אותו?
על כך ועוד, בחוברת שלפניכם...**

תוכן ענינים

- 5..... להפגש עם ה'
- 11..... "כל אשר דיבר ה' נעשה" - הבחירה שלנו במתן תורה
- 14..... נתמלא העולם בשמים
- 16..... החרדה במתן תורה
- 22..... חמודה גנוזה
- 26..... נוכחות ה' במצוות
- 27..... מכתב אלקים - ייחוד ה' בתורה
- 32..... הירידה של ה' במתן תורה
- 36..... "חמץ תאפינה" ההתנפחות בלימוד התורה
- 40..... כיצד מקבלים את התורה

יום א | 21:30

רח' הרב צבי יהודה 18
דירה 4 - ירושלים

לקבלת עדכונים על השיעורים
התקשר ליוסף חיים 053.724.6111
או בקו העדכונים 02.313.0687

השיעור השבועי

השיעור השבועי של הרב יצחק שפירא

להפגוש עם ה'

הִנֵּה אֲנִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעֵב הָעֵנָן בְּעָבוּר יִשְׁמַע הָעַם בְּדַבְרֵי עֲמֹךָ וְגַם כָּךְ יֵאָמְרוּ
לְעוֹלָם (שמות יט, ט)

במתן תורה עם ישראל כולו ראה כיצד ה' מדבר עם משה רבינו, וכך האמינו כולם שיש קשר ישיר עם ה'. וכדברי הרמב"ם בתחילת פרק ח' מהלכות יסודי התורה:

משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף... ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני, שעינינו ראו ולא זר, ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל, והקול מדבר אליו ואנו שומעים "משה משה לך אמור להן כך וכך", וכן הוא אומר "פנים בפנים דבר ה' עמכם", ונאמר "לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת".

ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי? שנאמר "הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם כך יאמינו לעולם", מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה.

"מנחה חדשה לה"

♦ להסחף אחרי ה'

ההתגלות של ה' אלינו ביציאת מצריים גרמה לנו להימשך אחרי ה' ולהיסחף אחריו, וכמו שכתוב "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותייך, לכתך אחרי במדבר". ה' זוכר לנו את מה שנסחפנו והלכנו אחריו, וחג הפסח הוא הזמן בשנה בו אנו מביאים זאת לידי ביטוי (וכפי שנתבאר בארוכה בחוברת 'עת דודים' שיו"ל לקראת פסח). אלא שהיסחפות, מטבעה, לא מושכת את כל החלקים בנפש, חלק מהנפש נסחף וחלק אחר לא. זו הסיבה שלמחרת חג הפסח, למחרת ההתגלות הגדולה של ה' אלינו, אנחנו מניפים את עומר השעורים, שהוא מאכל בהמה. יש בנו נפש בהמית שלא נסחפת אחרי ה', והיא עלולה להיסחף למקומות אחרים וה' רוצה שגם היא תהיה חלק מהקשר איתו (וכפי שנתבאר בארוכה במאמרי ספירת העומר בעלוני מעמקים האחרונים 88 901).

אמנם לא רק מנחת העומר היא מן השעורים, ישנה מנחה נוספת שהיא צריכה להיות מן השעורים - מנחת סוטה*. כאשר אשה מתחנתת גם היא נסחפת אחרי בעלה כשם שאנחנו נסחפנו בפסח אחרי ה', וכמו שאצלנו ישנם חלקים שעלולים להיסחף למקומות זרים כך גם אצל אשה שמתחנתת ישנם חלקים כאלה, וכאשר יש חשש שאשה סתתה למקומות כאלה גם כן צריך להביא מנחת שעורים.

*. וכפי שמציינת המשנה במסכת סוטה (יד).

◆ הגיע הזמן לחדש את הקשר

על אשה שמביאה קרבן סוטה ולא סטתה תחת אִישָׁה, כתוב (במדבר ה, כח) "וְאִם לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְטִהְרָה הוּא - וְנִקְתָּה וְנִזְרָעָה זָרַע". כלומר היא מתברכת בברכה מיוחדת, וכמו שאומרים חכמינו (סוטה כו. מובא ברש"י עה"פ) "היתה יולדת בצער יולדת ברווח וכו'". לכאורה זה לא מובן: למה אשה שמביאה קרבן סוטה צריכה להתברך בברכה מיוחדת? הרי מדובר באשה שגרמה לבעלה לחשוד בה ולקנא לה, ולאחר מכן היא נסתרה עם אותו אדם שבעלה אמר לה לא להיסתר איתו. גם אם היא לא נטמאה, די לה בכך שהיא לא התקללה על ידי המים המרים, אבל מדוע מגיע לה ברכה מיוחדת?

התשובה לכך היא שלכל קשר יש שני צדדים. האשה רוצה להיסחף אחרי בעלה, אבל לא תמיד האיש עושה מספיק בשביל לאפשר לה זאת. בנוסף, גם ה'איש של מעלה', הקב"ה, גם הוא צד בעניין, שכן הוא ברא את היצר הרע, שמכניס בנו רוח שטות. העובדה שהאשה לא נסחפת לגמרי אחרי בעלה עלולה לגרום לאשה להיסחף למקומות לא טובים, אבל היא גם יכולה לגרום לאיש ולאשה לחשוב איך עליהם לחדש את הקשר ביניהם. לכן לפעמים דווקא כאשר יש מתח ומתגברים עליו, הקשר מתחדש ומתברך, והחיבור נעשה חזק יותר. האיש יותר שמח באשה, וגם הקב"ה יותר שמח בה, והיא מתברכת בברכה מיוחדת.

כך זה גם בסדר שבין פסח לשבועות. בתחילה אנחנו נסחפים אחרי ה', אבל לאט לאט מתברר שההיסחפות הראשונית לא מספיקה, וה' שב ומחדש את הקשר בחג השבועות.

הנטיה הרגילה בקשר עם ה' היא להבליט את החלקים הטובים, הקשורים, ולהתעלם או להחביא את החלקים שבהם אנחנו לא קשורים אליו. הנטיה הזו גורמת לחוסר אמון תמידי ביציבות הקשר או באמינות הקשר עם ה', מפני שכל הזמן צריך להחביא משהו. בקרבן העומר אנחנו מוציאים את החלק הבהמי, זה שאין בו מודעות אלוקית, ושמים אותו "על השולחן". זה מאפשר לנו לייצר קשר בריא עם ה', קשר שמודע לכל החלקים של הנפש שלנו, וכולל אותם (וכפי שהורחב

(בגליון 88)

◆ הקשר נוצר מכך שה' רוצה בנו

בתחילה מורגשת ההתלהבות וההיסחפות אחרי ה', אבל ככל שהזמן עובר, ואנחנו מונים יותר ויותר ימים לעומר, לתנופת עומר השעורים, אנחנו יותר מרגישים את המקומות בהם אנחנו לא נסחפים אחרי ה'. אנחנו רוצים להיסחף אחרי ה' כמו שהיה בליל הסדר, אבל יחד עם זה אנחנו מרגישים שאנחנו לא יודעים איך לעשות זאת ואיך לחדש את הקשר. אנחנו סופרים את הזמן שעבר מאז ההתגלות של ה', ואת הכובד שמצטבר ככל שהזמן חולף.

ככל שעובר הזמן של ספירת העומר, אנחנו מרגישים שאף על פי שאנחנו רוצים בקשר עם ה', אנחנו לא יכולים ליצור אותו, אבל אנחנו לא סתם סופרים, אנחנו סופרים למספר מסוים, ליום החמישים שבו אנחנו נניף תנופה חדשה לה'. ביום החמישים ה' יחדש את הקשר איתנו מצידו, ללא קשר לשאלה כמה אנחנו נסחפים אחריו.

אם ה' לא היה נותן את התורה היינו עד היום סופרים מהיום שאחרי יציאת מצרים, היינו 'סוחבים' עוד יום ועוד יום, ולא יוצאים מזה. אחרי ש-מ"ט ימים אנחנו מבינים שאנחנו מצד עצמינו תקועים ושהעיקר שה' נהנה מזה - ה' נותן לנו את התורה ורוצה שגם אנחנו ננהיג ממה שהוא נהנה.

סתם כך האמונה שלנו בה' מנותקת מהחיים שלנו, והחיים שלנו מנותקים מהאמונה, לא הולך ביחד. אבל כפי שנראה במאמרים הבאים התורה והמצוות הם האמונה שנמצאת בתוך החיים שלנו.

ההכנה של ספירת העומר

◆ יציאת מצריים ומתן תורה שבכל יום

בכל דור ודור וכל יום ויום, חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף... ליכלל ביחוד אור אין סוף ברוך הוא על ידי עסק התורה והמצוות בכלל. (תניא פרק מז)

בכל יום אנו מברכין 'נותן התורה' שנותן לנו בכל יום כמ"ש ואשים דברי בפך (לקוטי תורה שמ"ע פא, ג)

התהליך שהתרחש בגדול בזמן יציאת מצריים ומתן תורה - אותו אנו מצווים להביא לידי ביטוי בכל שנה במיוחד בין פסח לשבועות - הוא תהליך שבעצם עובר עלינו בכל יום ויום.

כולנו יוצאים ממצרים פעמים רבות. הכוונה היא שאנו שקועים בענייני העולם הזה ופתאום אנו 'נדבקים' ומתלהבים על מצוה מסויימת או עניין מסויים בעבודת ה'. כאשר באמצע החיים משהו בקדושה סוחף אותנו זו יציאת מצרים שבנפש.

מה שבדרך כלל קורה לאחר ההארה הגדולה שיש לנו הוא שאנו רוצים להאמין שהארה זו היתה ממש חלק מאיתנו. המבחן לכך הוא כמה אנו מצליחים לחזור ולעורר אותה מחדש, גם לאחר שהיא הסתיימה. אנו מנסים, ובהתחלה נראה שאנו מצליחים להיזכר בה ולעורר אותה, אך ככל שעוברים הימים נראה שהיא הולכת ופוחתת עד שהזכרון שלה כבר לא מצליח לרגש אותנו.

◆ בחזרה לספירת העומר

כך הם ארבעים ותשעת ימי ספירת העומר - בפסח היתה הארה גדולה וככל שחולפים הימים אנו הולכים ומתרחקים ממנה, עד שלאחר חמישים יום היא נעלמת לגמרי. הניסיון לעורר את עצמנו מחדש משול לאדם המנסה להרים את עצמו מהשערות... ה'

ג. לכן הקרבן בשבועות כבר קשור למאכל אדם, ולא סתם מאכל אדם עני כמו בפסח אלא מאכל אדם עשיר, וכפי שיתבאר לקמן במאמר "חמץ תאפינה".

ג. "בכל דור ודור" זה עפ"י המשנה פסחים קטז: המובאת בהגדה של פסח. ו"בכל יום ויום" זה עפ"י הדין שצריך להזכיר יציאת מצרים בכל יום (ברכות יב.). לגבי החילוק ביניהם ראה לקו"ש יב פרשת צו הערה 34, וכן שיחת יום ב' דחג הפסח, ה'תשל"ב הערה 876 בתורת מנחם.

האיר עלינו ובזכות זה יצאנו ממצרים, אך להוציא את עצמנו משם איננו יכולים, כי אנו שקועים שם לגמרי.

בתחילה, כאשר אנו מבינים שלבד לא נצליח, אנו מנסים לשכנע את עצמנו שאם נאמר שרק ה' יכול להרים אותנו ולא אנחנו, נצליח לבסוף להתרומם. אבל זה רק 'טריק' שלא עובד, משום שאנו עדיין מנסים לעשות זאת לבד, ורק אומרים לעצמנו שזה באמת ה'. לכן קודם כל אנו צריכים להבין שכמה שנתאמץ, אנו נשאר למטה וה' ישאר למעלה.

בפסח באמת היתה הארה, ה' התגלה וסחף אותנו לגמרי עד שיצאנו ממקומנו ובאנו אליו, ומשום כך זו גם החוויה שלנו, אך אם נשאר רק בחוויה זו ספירת העומר תצטייר לנו כזכרון של העבר שהולך ופוחת עד שנגמר.

אך בשבועות קודם כל ה' למעלה, "על הר סיני", ואנו למטה, "בתחתית ההר". רק לאחר ההבנה הזו אפשר באמת שאנחנו נעלה אל ה' וה' ירד אלינו, וכפי שיורחב במאמרים הבאים.

כך בעבודת ה' - ככל שאנו מפנימים שלא נצליח 'להרים את עצמנו מהשערות', שההארה הגדולה שקיבלנו לא שייכת לנו באמת, כך נצליח להפנים שה' אכן רוצה לתת לנו אותה, ובעצם להפוך אותנו לחלק מהשעשוע שלו עם עצמו.

הסתכלות זו משנה לנו את ספירת העומר - ככל שאנו מתרחקים מהארת פסח ומתייאשים' מכך שהיא שייכת לנו באמת, כך מחלחלת בתוכנו ההבנה שאנו בעיקר מתקרבים לשבועות בו ה' מגלה לנו שאף-על-פי שאין ביכולתנו לעורר את ההארה בתוכנו, הוא רוצה ומאוד מעוניין לתת לנו אותה.

כך אנו עובדים יחד עם שני סוגי הספירה - בפה אנו סופרים לכך שאנחנו מתרחקים מהארת פסח ומתייאשים - יאוש טוב² - מההצלחה שלנו להיות מוארים לבד, ובלב אנו מתקרבים לשבועות ומפנימים שה' מאוד מעוניין לתת לנו את ההארה שלו ועוד יותר - אותו בעצמו!

אנחנו מצפים לחג השבועות, שבו ה' יחדש את הקשר איתנו מצידו, על ידי מתן תורה. אנחנו מבינים שהקשר בינינו לבין ה' לא נוצר מההיסחפות שלנו, אלא מכך שה' רוצה בנו.

◆ לייקר את המחשבה על ה'

כל עוד האדם יחשוב שמחשבה שאין בה חיות היא לא חלק מהקשר עם ה', ואם אין לו קשר חי עם ה' זה כלל לא נקרא עבודת ה' - הוא לא יוכל לייקר את המחשבה על כך שה' רוצה את הקשר איתו. אבל כאשר האדם מבין שמחשבה על כך שה' רוצה את הקשר איתו היא עצמה חלק מהקשר (ראה על כך במסגרת בהמשך תחת הכותרת "לחשוב מה ה' רוצה"), המחשבה תוכל להיעשות פנימית לאדם יותר ויותר,

2. ראה "שער היאוש" בספר "מבחר הפנינים" לר' שלמה אבן גבירול.

ותביא אותו לעבוד את ה' בחיות ובהתלהבות, בהתרגשות ובדבקות. (מתוך הספר 'נהלך ברגש' עמ' 100)

נעשה ונשמע

אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל 'נעשה' ל'נשמע' יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו (שבת פח).

מצווה היא מלשון ציווי, ואנחנו מקיימים אותה כי זהו רצון ה', ולא בגלל שהתעוררה אצלנו התלהבות. אנחנו מקיימים אותה כי כך ה' אמר. אבל אף על פי שאנחנו לא מקיימים את המצווה בגלל התלהבות, המצווה מבטאת קשר עמוק יותר מאשר התלהבות, כיוון שהיא מבטאת את הקשר שבא מצד ה', את הקשר שנוצר מכך שה' רוצה בנו והוא לא תלוי במצבי הרוח המשתנים שלנו.

זה מה שבקשנו מה' כאשר אמרנו "נעשה ונשמע". אנחנו רואים שאנחנו לא יכולים להיסחף כל הזמן, ואי אפשר לבנות את הקשר על ההיסחפות שלנו. אבל אנחנו כן רוצים להיות בקשר עם ה', וגם ה' רוצה להיות בקשר איתנו, ולכן ביקשנו מה' שיתן לנו משהו שיבטא את הקשר שנולד מכך שהוא רוצה בנו, ושלא יבטא קשר שתלוי בהתלהבות שלנו, ולכן אמרנו "נעשה ונשמע". 'נשמע' זה מה שאנחנו שומעים ומקבלים מהקשר בינינו, אנחנו רוצים שהקשר יהיה נוגע לנו יגיד לנו משהו ותהיה לנו התלהבות ממנו, אבל אנחנו רוצים שיהיה קודם 'נעשה', שהקשר יבטא קודם כל את רצון ה', ורק מתוך כך שה' רוצה בנו תבוא ההתלהבות שלנו.

עם ישראל רוצה לקבע בתוכו את הקשר שבא מצד ה', שלא תלוי במצבי הרוח שלנו. כאשר אנחנו מקיימים תורה ומצוות כי זהו רצון ה', אנחנו מתחברים לכך שה' רוצה בנו, ומחפשים שהקשר יקבע בתוכנו על ידי רצון ה'.

"תעבדון את האלוקים" דווקא "על ההר הזה"

כאשר ה' מצווה את משה רבינו במעמד הסנה להוציא את בני ישראל ממצרים הוא אומר לו "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה" (שמות ג, יב). אפשר היה לחשוב שעבודת ה' פירושה קרבנות או תפילה, כפי שדרשו חז"ל את הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם" - איזוהי עבודה שבלב? הוי אומר זו תפילה" (תענית ב). אבל כאשר בני ישראל מגיעים להר סיני, עיקר ההתרחשות היא לא תפילה וקרבנות, אלא מעמד הר סיני בקולות וברקים, שבו ה' אמר את עשרת הדיברות מתוך האש, ונתן את התורה. יש כאן משהו תמוה. ה' אמר שיציאת מצרים וההגעה להר סיני היא כדי שאנחנו נעבוד אותו - נפנה אליו, ופתאום כשעם ישראל מגיע הוא מגלה שה' נותן תורה - הוא פונה אלינו?!

התורה היא הפניה של הקב"ה אל האדם - הנחלת תפיסת העולם כפי שהיא מצד ה' והציווי על קיום המצוות. ותפילה לעומתה היא פניה של האדם אל הקב"ה ובקשת צרכיו ממנו. חז"ל אומרים (שבת י): "ש"זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד", והמפסיק בלימודו כדי להתפלל עליו נאמר "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה" (משלי

כח, ט). כלומר, תפילה מתוקנת וראויה היא תפילה הבאה בעקבות 'תורה', תפילה כזו שיש בה נכונות לשמוע מה הקב"ה מבקש ורוצה מהאדם. אם באים לבקש מהקב"ה ללא נכונות לשמוע מה הוא רוצה ומצווה - זו תועבה.

כאשר אדם מקבל משהו מזולתו, לא יוצר קשר אם הוא רק ישתמש בזולתו כדי לקבל ממנו דברים. קשר נוצר מכך שכשם שהאדם רוצה שחברו ימלא את רצונותיו, כך הוא עצמו מוכן למלא את רצונותיו של חברו. כך אם היתה רק יציאת מצרים באותות ומופתים, אבל הקב"ה לא היה נותן לנו את התורה, לא היה נוצר קשר בין ה' ובינינו. ללא נתינת התורה, עם ישראל היה יכול להתייחס לגדולתו של ה', לפנות אליו ולבקש ממנו את כל צרכם, מתוך ידיעה שרק הוא בעל הכחות כולם; אבל לא היה נוצר מזה קשר שבו אנחנו לא רק מבקשים מה', אלא רוצים גם לעשות את מה שהוא רוצה מאיתנו.

הרבה פעמים כאשר יש לנו קשיים בחיים, כיוון שה' יכול לפתור לנו את הבעיות, אנחנו נוטים לפנות אליו ולבקש ממנו. אבל כאשר אנחנו באים לפנות לה' ולהתפלל אליו על הקשיים, אנחנו נכנסים לבעיה: מצד אחד ה' שמח שאנחנו מבקשים ממנו על צרכינו, אבל מצד שני צריך להיזהר לא להרגיש שכל הקשר שלנו עם ה' הוא רק בשביל שה' ימלא את הצרכים שלנו. הפסוק "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה" מראה כיוון כללי: יחד עם זה שעל האדם לבקש צרכיו מה', עליו לשים לב שכשהוא מתפלל הוא לא רק רוצה לבקש מה', אלא רוצה גם לדעת מה ה' רוצה ממנו, וכך הוא יתפלל בצורה נכונה וטובה יותר.

לכן נאמר למשה בסנה "תעבדון את האלוקים על ההר הזה". העבודה שעם ישראל עבדו את ה' (בקרבות שהיו במעמד הר סיני, ולאחר מכן במשכן שהוקם למרגלות ההר) צריכה לבוא דווקא עם מתן תורה, דווקא "על ההר הזה".

◆ לחשוב מה ה' רוצה

כאשר האדם מחפש חיות בקשר, אבל לא מספיק מודע למה שהזולת רוצה ממנו, המחשבה שלו נתונה יותר בהגדלת ההתלהבות מאשר בקשר עם הזולת, וההתלהבות עלולה רק להרחיק ביניהם. אבל כאשר האדם מודע לכך שקשר טוב הוא קשר שבו האדם רוצה להיות מחוייב לרצונות של השני ולמלא אותם, ומחפש שהקשר יוציא ממנו דברים טובים, ולא מרוכז במחשבה שהוא רוצה לקבל מן הקשר - הוא לא שקוע ברצונות של עצמו, אלא ברצונות של הזולת ובנוכחות של הזולת. (מתוך הספר 'נהלך ברגש' עמ' 111)

ה. אם האדם מאריך בתפילתו ורוצה שה' ימלא את צרכיו, בלי שהוא עצמו יחשוב מה ה' רוצה ממנו, התפילה הזו עצמה מזכירה את עונותיו של האדם (כפי שאומרת הגמרא בברכות נד:), תפילה כזו מזכירה את המקומות בהם האדם לא מתעניין במה שה' אומר.

”כל אשר דיבר ה' נעשה” – הבחירה שלנו במתן תורה

גם בריאת העולם וגם נתינת התורה על הר סיני נעשו על ידי דיבור של ה'. בריאת העולם נעשתה על ידי עשרה מאמרות, ונתינת התורה על ידי עשרת הדברות. מה ההבדל בין מאמרות לבין דברות?

את בריאת העולם ה' עשה מצידו, ללא תגובה של צד שני. ה' לא מדבר עם מישהו, אלא אומר, ומה שהוא אומר נעשה, כפי שכתוב ”הוא אמר ויהי”.

לעומת זאת במתן תורה ה' דיבר עם בני ישראל וציפה לתגובתם. ה' מצפה מבני ישראל שיקיימו את מה שהוא מצווה אותם, ועוד קודם לכן ה' מצפה מבני ישראל לרצות שהוא יצווה אותם. שכן ה' מתנה את מתן תורה בכך שבני ישראל ירצו לקבל את תורתו, כפי שכתוב (שמות יט, ד-ז):

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש... ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה', ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה.

קודם כל ישראל אמרו ”כל אשר דבר ה' נעשה”, ורק לאחר מכן ה' נתן להם את התורה! אם כן, העליה מעשרה מאמרות לעשרת הדברות היא מעבר ממציות שאיננה מגיבה ואין איתה קשר, לדיבור עם אנשים בעלי בחירה, שה' מצפה מהם לתגובה.

ניקח כהמחשה את מצוות ארבעת המינים. ה' ציווה את ישראל לקחת בחג סוכות את ארבעת המינים ולנענע אותם לכל הכיוונים. כמוכן, אם ה' היה רוצה שארבעת

1. חכמינו אומרים (ספרי דברים שמג. מובא ברש"י לדברים לג. ב) שה' עבר על כל האומות. ורצה לתת להם את התורה, והם לא רצו. רק עם ישראל רצה לקבל את התורה (עוד לפני ששמע מה כתוב בה). ואמר ”נעשה ונשמע” - ולכן ה' נתן את התורה לעם ישראל. הרי לנו שה' רוצה את המצוות בגלל שעם ישראל רוצה, ואם עם ישראל לא ירצה את התורה והמצוות - ה' לא ירצה אותם. אדמו"ר הזקן מסביר שההנתינה הזו - שה' רוצה את המצוות רק אם עם ישראל רוצה אותם - היא לא מאורע חד פעמי, אלא בכל פעם שהאדם עושה מצווה - האדם הוא העושה את המצוות למצוות. וכך אומר אדמו"ר הזקן ולקוטי תורה לשיר השרים. יג. ג.)

...הנה הארתם והמשכתם הוא על ידי ישראל, כמו שכתוב ”אשר יעשה אותם וחי בהם”, וכתוב ”ועשיתם אתם” - שישראל עושים אותם להמצוות... והיינו על ידי רוח אייתי רוח.

הרצון של עם ישראל לעשות את המצוות מושך ומביא את הרצון של ה' לתת את המצוות. על ידי זה שהיהודי רוצה לקיים מצוות. גם ה' רוצה את המצוות. וכך היהודי מושך את ה'. כביכול, לשרות בתוך המצוות. וכמו שממשיך שם אדמו"ר הזקן: ואחר כך... להיות המשכה, ב'אמשיך רוח', שיהיה הארת אור אין סוף ברוך הוא שורה ומתגלה בתלמוד תורה ומצוות.

אם אנחנו לא רוצים לקיים את המצוות. ה' כאילו אומר שהוא כלל לא ציווה אותם (כמש"כ ירמיהו ז' כב ”כי לא דבַרְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם הוֹצִיאִי אֹתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל דְּבַר עוֹלָה וְנֶחֱסִי”), וכך הוא לא שורה בתוך הציווי. אבל כאשר אנחנו רוצים לקיים את המצוות. ה' אומר שהוא בהחלט ציווה את המצוות, והוא צריך שנקיים את המצוות (וראה על כך באריכות בהערה כט) - וכך הוא שורה. כביכול, בתוך הציווי (בנוגע להערה זו ראה בהרחבה ב'נהלך ברגש' 181-179).

המינים ינועו, הוא היה יכול להניע אותם בעצמו. ה' לא רוצה שארבעת המינים ינועו בפני עצמם, אלא שיבוא יהודי בעל בחירה וינענע את ארבעת מינים מרצונו, כמענה לרצון ה' ממנו.

זהו ההבדל בין עשרה מאמרות לעשרת הדברות. בעשרה מאמרות ה' ברא עולם שלא מגיב לו, ובעשרת הדברות ה' דיבר אל עם ישראל, כלומר ציפה לתגובה ולרצון מצידם.

ה' אומר שאם נעשה את המצוות יהיה לו מכך תענוג ונחת רוח, ואם לא נעשה את המצוות הוא יתעצב ויכעס כביכול. בכך שה' מתנה את הרצונות ואת התענוג שלו בתגובה ובמעשים שלנו - הוא מכניס את עצמו למקום שבו הוא זקוק לנו כביכול. בכך הקשר בין ה' לעם ישראל נמשל לקשר בין איש ואשה, שכן כשם שאיש ואשה זקוקים זה לזה כך ה' זקוק לנו.

כל העולם שלא מגיב לה' הוא הכנה למתן תורה, שבו ה' מדבר וישראל מגיבים, ה' רוצה את ישראל וישראל רוצים אותו. וכפי שאומרים חכמינו (שבת פח.) על הפסוק ”ארץ יראה ושקטה”, שעד מתן תורה המציאות יראה על קיומה, מתוך ידיעה שהיא לא המטרה, וממילא לא ברור אם היא ראויה לקיום, ורק במתן תורה הארץ שקטה, כיוון שאז הגיעה הסיבה שבשלה העולם נברא - שה' ידבר ובני ישראל ישמעו ויגיבו, ויקבלו מלכותו ברצון.

”ויתיצבו בתחתית ההר”

על הפסוק ”ויתיצבו בתחתית ההר” אומרים חכמינו (שבת פח.):

מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם.

מוסבר בחסידות (תורה אור צח, ד) שכפיית ההר היא ביטוי לאהבה חזקה של ה' לעם ישראל, אהבה שגורמת שהם לא רוצים ולא יכולים לסרב:

...זה היה ענין שכפה עליהם הר כגיגית שהוא בחינת "וימינו תחבקני", דהיינו התגלות אהבה העליונה מלמעלה על ישראל כמו שכתוב "אהבתי אתכם אמר ה'", שאהבה זו תחבקני לכנסת ישראל ומקפת אותו מכל צד אפילו לבחינת אחוריים עד שאינו מניחו לפנות ממנו ומוכרח להיות עומד עמו פנים בפנים.

האהבה החזקה הזו של ה' לעם ישראל, גרמה לעם ישראל להקדים 'נעשה' ל'נשמע', ולרצות מאוד את כל מה שה' אומר, וכפי שמבואר שם:

דהיינו שעל ידי אהבה עליונה זו נתעורר גם כן האהבה בנשמות ישראל עד שבאו למעלה ומדרגה שהקדימו נעשה כו' וכמו שכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם"... דהיינו שעל ידי התגלות אור האהבה מלמעלה בחינת "אהבתי אתכם" על ידי זה מתעורר גם כן האהבה מלמטה למעלה והוא העלאת כנסת ישראל בכללות הנפש אליו יתברך (וכמו שכתוב "משכני אחריך נרוצה כו'") ... וזהו ענין שכפה עליהם הר הוא בחינת אהבה עליונה שנקראת הר.

אמנם אף על פי שהאהבה החזקה של ה' לישראל היא זו שגרמה להם לומר "נעשה ונשמע", בפשט הפסוקים כתוב רק שישראל אמרו נעשה ונשמע, ולא כתוב שה' כפה עליהם הר כגיגית. אדרבה, כפי שראינו קודם, כתוב שה' מתנה את נתינת התורה ברצון של עם ישראל, ורק לאחר שישראל הביעו את רצונם לקבל את התורה ולעשות את רצון ה', ה' נתן להם את התורה.

האהבה הגלויה והחזקה של ה' לעם ישראל, גורמת שעם ישראל ירצה מאוד להיענות לה' ולעשות את רצונו, ואם כן ה' היה יכול לתת להם את התורה בלי לשאול את רצונם, והם היו מקבלים אותה מיד ובלי פקפוק. אבל אף על פי כן ה' לא נתן לישראל את התורה בלי לשאול אותם, וחיכה עד שהם יאמרו מעצמם "נעשה ונשמע".

יחס זה שבין ה' לעם ישראל הוא כמו שחז"ל ציוו לכל איש להתייחס לאשתו: "צוו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו" (רמב"ם אישות טו, יט), חכמינו ציוו על האיש לאהוב את האשה ולהתייחס אליה כאילו היא חלק ממנו ("כגופו"), אך אף על פי כן גם עליו לכבד אותה ולתת לה מקום כאישיות עצמאית, כלומר לא להתייחס אליה כאילו היא חלק מגופו, אלא לכבד את האישיות שלה ולייקר את רצונותיה ובחירותיה.¹

כך ה' אוהב אותנו מאוד, וזה גורם לנו להימשך אחריו ממילא ולהיענות לו מיד ובנפש חפצה, כמו שכתוב "משכני נרוצה", אך אם היה רק את הצד הזה, וה' לא היה מחכה גם לבחירה שלנו, היינו עושים את רצונו כשם שהגוף נשמע לאדם ועושה את רצונו. אבל ה' גם מכבד אותנו ורוצה בבחירה שלנו, ומוותר על כך שנימשך אחריו בלי לשאול אותנו.

כיוון שה' מגלה לנו אהבה גדולה כזו שהיא בבחינת 'אוהבה כגופו', לכן יש לנו אפשרות להיענות לו ולומר "נעשה ונשמע". שכן אם ה' לא היה אוהב אותנו עד כדי כך, לא היינו מעלים בדעתנו שיכולה להיות אהבה גדולה כל כך, וממילא לא היינו יכולים להשיב אהבה גדולה כזו, ולומר "נעשה ונשמע".

כלומר אם לא היינו יודעים שה' כל כך אוהב אותנו ומתייחס אלינו כאל אחד איתו, היינו יכולים לומר "נשמע ונעשה" אבל לא היינו יכולים לומר "נעשה ונשמע", שכן יש לנו את האישיות והבחירה שלנו, ולכן רק לאחר שנשמע נוכל לבחור בזה. אבל כיוון שאנחנו יודעים שה' אוהב אותנו ומתייחס אלינו כאחד איתו, אנחנו יכולים לומר שאנחנו בוחרים בו עוד לפני שאנחנו שומעים מה זה אומר, ובכך הבחירה שלנו מבטאת את היותנו אחד איתו, כלומר הבחירה שלנו מבטאת את האהבה הגדולה של ה' אלינו, שבאה לידי ביטוי באהבה שלנו אליו.

אם כן, גם כאשר ה' מכבד אותנו ומאפשר לנו לבחור בו ובתורתו, אין זה אומר שהוא מוותר על "אוהבה כגופו", ואדרבה, רק בגלל שה' אוהב אותנו כל כך בבחינת "אוהבה כגופו", אנחנו יכולים באמת לבחור בו. כך יש ביחס של ה' אלינו גם "אוהבה כגופו" וגם "מכבדה יותר מגופו".

1. ראה על כך באריכות בספר 'מקדש עמו ישראל' החל 106. החל מעמ' 106.

נתמלא העולם בשמים

נאמר בגמרא במסכת שבת (פח:):

אמר ר' יהושע בן לוי: מאי דכתיב "לחיינו כערוגת הבושם"? - כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים. וכיוון שמדיבור ראשון נתמלא, דיבור שני להיכן הלך? הוציא הקב"ה הרוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון ראשון. שנאמר: "שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר" - אל תקרי שושנים אלא שושנים.

בהסתכלות ראשונית נראה שעשרת הדברות רק באו לתת חוקים לעם ישראל. אלא שהסתכלות זו מעלה תמיהה: הרי בעשרת הדיברות ישנם הרבה דברים פשוטים, לכאורה, שמקובלים על כל האנושות (ואכן האנושות כולה נצטוותה בשבע מצוות בני נח), ואם כן למה היה נצרך המעמד המרשים של קבלת התורה בהר סיני בשביל לאומרם?

אפשר היה לחשוב שנצרכת התגלות אלקית מאיימת על מנת להכניע את היצר של האדם ולרסן אותו, אבל ר' יהושע בן לוי מבין זאת אחרת: עשרת הדיברות לא באו רק כדי שיהיה ברור מה לעשות ומה לא לעשות, אלא בעיקר כדי להגיד שה' נוכח בעולם, והנוכחות של ה' מעדנת את ההתנהלות האנושית וממלאת את העולם בבשמים.

כאשר ה' ירד על הר סיני ואומר "אנוכי ה' אלקיך", הוא בא לומר שהוא נוכח בעולם, וזה עצמו גורם לעולם להיראות אחרת ולאנשים להתנהג אחרת, כמו, למשל, במצוות שבת. לפני שה' התגלה על הר סיני האנושות עבדה שבעה ימים בשבוע, בלי מנוחה ובלי התחלה וסוף. בכך שה' ירד על הר סיני הוא הפך את העולם למקום שיש בו יותר נחת ויותר תענוג, מתוך הבנה שהמטרה היא לא רק לשרוד במציאות הקשה, אלא בעיקר לחפש את הקשר עם ה' ולהתענג עליו. הידיעה שיש מי שעומד מאחורי כל המציאות ורוצה בה, נותנת ריח טוב יותר לכל חיי היום יום.

חלק מהחידוש של ר' יהושע בן לוי הוא שגם דיברות כמו "לא תגנוב" ו"לא תנאף" מילאו את העולם בריח טוב, ולא רק דיברות כמו כיבוד הורים ושבת. בכך שה' ירד מן השמים אל הארץ לתת תורה, הוא גילה שהוא רוצה בבני האדם ואיכפת לו מהחיים שלהם ומצורת החיים שלהם: בכך שה' אמר "לא תרצח" הוא גילה שחיי האדם יקרים בעיניו, ובכך שהוא אמר "לא תגנוב" הוא גילה שקנייניו ופועליו של האדם יקרים בעיניו, ובכך שהוא אמר "לא תנאף" הוא גילה שגם חיי המשפחה של האדם יקרים בעיניו.

כאשר חברה מחוקקת לעצמה חוקים היא עושה זאת על מנת להגן על עצמה, שכן אם לא יהיו חוקים החברה לא תוכל להתקיים. לעומת זאת הקב"ה בא כדי לכוון מבחוץ, ולכן ברור שעשרת הדיברות לא באו להגן עליו, אלא רק לגלות התעניינות ואכפתיות במעשי האדם.

עשרת הדיברות לא באו רק כדי לרסן את האדם ולעזור לו להתגבר על היצריות, אלא הם בעיקר נתינת אמון ונתינת כח לאדם. כאשר האדם מקיים מצוות, הוא לא רק מצייט לחוקים, אלא הוא גם חש את האהבה של ה' שרוצה בו ולכן הוא מצווה אותו את כל החוקים האלה, וזה נותן לו כח להיות טוב.

ילד שההורים שלו אומרים לו מה לעשות ומה לא לעשות מרגיש אהוב, כי הוא יודע שיש מי שמתעניין בו ואיכפת לו משלומו ואוהב אותו ורוצה בו. כך גם ההתגלות של ה' על הר סיני כביכול חושפת את הנוכחות של ה' ואת ההתעניינות שלו בעולם, וממילא נותנת לאדם את הכח להיות טוב יותר.

חוק אנושי מטבעו מבוסס על כפיה. הוא יוצא, בצדק, מתוך נקודת הנחה שכמה שאנשים ישתדלו להיות טובים ומוסריים, בלי מערכת של חוקים וכפיה החברה לא תוכל להתקיים. חוק כזה, עד כמה שהוא נצרך, משאיר בעולם ריח לא מספיק טוב. כאשר האדם רואה שחברה ללא מערכת של חוקים וכפיה בהכרח תהיה מקום שלא נעים לחיות בו, זה נותן לו תחושה של חוסר אמון, וגורם לו להרגיש שהחיים שלו מושתתים על יצריות וריסון¹. ר' יהושע בן לוי אומר שעשרת הדיברות באו לתת אמון בבני האדם שהם יכולים לחיות טוב אחד עם השני בגלל שה' רוצה בזה ולא רק בגלל כפיה, וכך הדיבור של ה' עושה את העולם מבושם יותר.

ח. היצריות אצל האדם נובעת מכך שהוא לא מספיק מרגיש אהוב (כפי שיוסבר לאורך הספר 'נשיאת הפכים'). והצורך בכפיה נולד מחשדנות ומחוסר אמון. אף על פי שגם בתורה יש מערכת של שוטרים ושל עונשים. העונשים שכתובים בתורה באים בעיקר כדי ללמד על חומרת העבירה. ולגלות עד כמה הנוכחות של ה' חזקה ועד כמה כואב לו מעשה כזה או אחר. אבל בפועל, גם בשנות הגלות, כאשר מערכת הכפיה התורנית היתה חלשה - בכל הדורות, ועד ימינו, יהודים קיימו מצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו גם בלי כפיה.

עונשים גופניים כמו מלקות ומוות היו מתרחשים רק לעיתים רחוקות מאוד אפילו בזמן שהיה לחכמי ישראל את הסמכות לכך. כיוון שהתנאים לעונש גופני הם רבים מאוד וכמעט הופכים אותו לתאורטי. מעין מה שאומרים חכמינו על בן סורר ומורה ש"לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב - דרוש וקבל שכר" (סנהדרין עא). עיקר התפקיד של הסנהדרין לא היה לתת עונשים אלא לומר מה ה' רוצה, כפי שכותב הרמב"ם "בית הדין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה" (הלכות ממרים פרק א' הלכה א'). לגבי העונשים בידי שמיים ראה מש"כ במעמקים גליון 79 בסוף מדור "מעמיקים בחסידות".

החרדה במתן תורה

א"ר יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל שנאמר (שיר השירים ה, ו) "נפשי יצאה בדברו" ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר (תהלים סח, י) "גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה". (שבת פח:)

כשמסתכלים בפסוקים המתארים את הרגעים שלפני מתן תורה רואים שהיתה שם הרבה חרדה (שמות יט, טז-יח):

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִיטְ הַבְּקָר, וַיְהִי קֶלֶת וּבְרָקִים וְעָנָן כְּבֹד עַל־הָהָר, וְקַל שֶׁפָּר, חֲזֹק מְאֹד; וַיַּחֲרֹד כָּל־הָעָם, אֲשֶׁר בְּמַחֲנֶה... וַיִּתְּצֻבוּ, בְּתַחֲתֵית הָהָר. וְהָר סִינִי, עֲשָׂן כָּלוּ, מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו הוּא, בְּאֵשׁ; וַיַּעַל עֲשָׂנוּ כְעֲשָׂן הַכְּבָשָׂן, וַיַּחֲרֹד כָּל־הָהָר מְאֹד.

לא רק העם נמצאים בחרדה, גם הקב"ה כביכול מפחד, הקב"ה 'מפחד' שהעם יעברו את הגבול וימותו, עד שהוא אומר למשה להזהיר על כך את העם פעמיים, ואע"פ שמשה אומר לו שאין מה לדאוג ואין חשש שהם יעברו כי כבר הוא הזהיר אותם לפני כן (פסוקים יב-יג) - הקב"ה כביכול ב'לחץ' שאולי בכל זאת יקרה משהו, ומצווה את משה להתרות בהם שוב (שם כא-כד):

וַיֹּאמֶר הוּא' אֶל־מֹשֶׁה, רַד הָעֵד בְּעַם: פְּנִי־הָרְסוּ אֶל־הוּא' לְרֹאוֹת, וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב. וְגַם הַכְּהֲנִים הַנֹּגְשִׁים אֶל־הוּא', יִתְקַדְּשׁוּ: פְּנִי־פָרֹץ בָּהֶם, הוּא'. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, אֶל־הוּא', לֹא־יִוָּכַל הָעָם, לַעֲלֹת אֶל־הָר סִינִי: כִּי־אַתָּה הִעַדְתָּה בְּנוֹ, לֵאמֹר, הַגְּבַל אֶת־הָהָר, וְקַדְּשָׁתוּ. וַיֹּאמֶר אֵלָיו הוּא' לְךָ־רַד, וְעֲלִיתָ אֵתָּה וְאֶהְרֵן עִמָּךְ; וְהַכְּהֲנִים וְהָעָם, אֶל־יָהָרְסוּ לַעֲלֹת אֶל־הוּא'--פְּנִי־פָרֹץ־בָּם.

אמנם הפחד של ה' הוא הפוך מהפחד שלנו. אנחנו מפחדים מהגדלות של ה', אך ה' מפחד מהקטנות שלנו. הוא חושש שלא ישאר מאיתנו שום דבר.

♦ הקב"ה מייקר את המציאות

לאחר כל התיאור ה'דרמטי' והמסעיר שמתואר כאן, בסופו של דבר הקב"ה מגיע ואומר דברים מאוד פשוטים, דברים שלכאורה לא כ"כ מרגשים. על רוב הדברים שם כבר נצטוו כחלק משבע מצוות בני נח, וגם שאר הדברים שם לכאורה מצוות פשוטות, ולא מובן על מה היה כל הרעש האש והזעזוע, על מה כל החרדה הזאת?

בדרך כלל נראה לנו שבשבילנו המציאות מאוד מאוד יקרה וחשובה, היא קריטית לנו, אנחנו חייבים אותה, אין לנו משהו אחר אז אנחנו 'לחוצים' עליה. ואילו בשביל הקב"ה

ט. [הערת המערכת עבור מי שלא רגיל בשפה זו: כמובן כאשר מדברים על הקב"ה אין הכוונה ח"ו שכך המציאות שלו מצד עצמה, שהרי הוא לא נברא ושום דבר לא מגדיר אותו. אלא הכוונה שהוא בחל להיות במצב הזה וכך להתייחס לעולם (והורחב על כך בספר 'זה השער' בעיקר בפדוקים ט, י), ואכן בהמשך המאמר כאן מבואר במדובר בירידה מכוונת של ה']

היא לא כזאת מעניינת ומשמעותית, טוב לו עם עצמו והוא יכול להסתדר גם בלעדיה. אך מעמד הר סיני הופך כאן את הראש. וכפי שמלמדים אותנו חז"ל במדרש (שמו"ר יב ג):

כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר "השמים שמים לה", והארץ נתן לבני אדם".
כשבקש ליתן התורה בטל גזירה ראשונה ואמר "התחתונים יעלו לעליונים,
העליונים ירדו לתחתונים".

מה הכוונה שהתחתונים עולים למעלה? משה כבר הזהיר את עם ישראל שמי שיגיע
בהר הרי הוא ימות (פסוקים יב-ג) "וְהַגִּבְלִיתְ אֶת-הָעָם סָבִיב לְאֹמֶר, הַשְׁמִירוּ לְכֶם עֲלוֹת בְּהָר
וּנְגַע בְּקִצְיָהּ: כָּל-הַנִּגַּע בְּהָר, מוֹת יוּמָת. לֹא-תִגַּע בּוֹ יָד, כִּי-סָקוֹל יִסְקַל אוֹ-יָרֵה יִרֵה--
אִם-בְּהֶמָּה אִם-אִישׁ, לֹא יִחִיָּה", ואעפ"כ יש חשש שעם ישראל "יהרסו" את הגבול וינסו
לעלות, "שמה לרוב תשוקתם לראות זה הענין הנפלא לא יתנו אל לבם לזכור מה שצו
שלא יגעו בהר" (רלב"ג שם), פתאום כבר העולם הזה לא מעניין אותם, במקום לדאוג
לחיים שלהם מעניין אותם רק הקב"ה. עד כדי כך החיים כאן לא מעניינים אותם,
שאומרים לנו חז"ל (כפי שהובא למעלה) שבזמן מתן תורה הנשמה שלהם פרחה. הנוכחות
של הקב"ה היתה כ"כ חזקה שהעולם כבר לא תופס בכלל מקום עבורם, לא צריך אותו
בכלל. התחתונים מרגישים שאין כ"כ סיבה למה להחזיק את המציאות כ"כ חזק.

אך העליונים ירדו למטה. הקב"ה ירד למקום כזה שהוא מאוד 'לחוץ' על כך שתהיה
מציאות ויהיה עולם, עד שהוא חרד לגורלם של עם ישראל ופוחד שהם יתקרבו יותר
מדי להר.

כאשר אדם ירא המחשבה שלו דבוקה חזק בדבר המיירא אותו, וכיוון ש"במקום
שאדם חושב במחשבה שם הוא כולו" (כתר שם טוב נו, ועוד) ממילא יוצא שהקב"ה נמצא
לגמרי למטה, שם הוא מונח, ואנחנו נמצאים לגמרי למעלה, שם אנחנו מונחים.

בכל דיבור בתורה יש את המְדַבֵּר ויש את התוכן של הדיבור. במעמד הר סיני, גילוי
ה' היה כה עוצמתי, ש"על כל דיבור ודיבור פרחה נשמתן". הכוונה היא שהנוכחות
המוחלטת של ה' בתוך כל דיבור, גרמה לבני ישראל לביטול מוחלט של קיומם. כדי
שהעם יוכל להמשיך ולהתקיים, ה' החיה אותם מיד באמצעות "טל תורה". טל התורה
הזה הוא החלק הפשוט והמוחשי של התוכן של הדיבור האלקי (כמו ציויים והלכות),
שהתלבש בגשמיות והעניק להם קיום מחודש, ובכך איפשר להם לשאת את גודל
ההתגלות.

◆ היראה בלימוד התורה

גם כיום, כאשר אנו לומדים תורה ומתעסקים בכל פרטיה ודקדוקיה אנחנו עסוקים
בירידה של ה' לתוך המציאות. כפי שנלמד בהמשך, בכל המצוות הקב"ה בא להביע
כמה הוא רוצה את המציאות וכמה היא יקרה בעיניו. כשם שמעמד הר סיני היה "באימה
ביראה ברטט ובזיע" כך כל פעם שאנחנו לומדים אנחנו צריכים להיות "באימה ביראה
ברטט ובזיע" (ברכות כב.).

חז"ל (שבת לא:): אומרים שכל התורה שאנו לומדים היא השער לחצר, החצר עצמה זה היראה בה אנו תופסים את המִדְבָּר שנוכח פה, ולימוד פרטי ההלכות של תוכן הדיבור הוא השער והכלי קיבול שדרכו הקב"ה יוכל להופיע במציאות.

אמנם "גרם החטא" (ראה בתניא סו"פ לו) והמציאות כבר אינה יכולה לקבל יראה גדולה כזאת. הלוחות הראשונים נשתברו, ולאחריהם קיבלנו את הלוחות השניים שניתנו בצורה שקטה יותר. וכדברי רש"י (שמות לד, ג) "הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהלות שלטה בהן עין רעה אין לך יפה מן הצניעות".

בסופו של דבר אם אדם רוצה ללמוד תורה עם יראה גדולה של נוכחות של ה' גלויה - זה לא קל שזה יתקיים. אך אם אדם לומד תורה בלי יראה אבל הוא יושב לומד עוד ועוד ועוד בגלל שהוא יודע שהיו לוחות ראשונים ושהקב"ה מאוד מאוד רוצה את המציאות כפשוטה כמו שהיא - זה כן דבר שמתקיים היום. לכן אע"פ שהלוחות הראשונות נשברו, שברי הלוחות נמצאים בארון הברית. היראה הגדולה שהיתה אז לא נשארה לנו היום, אבל כן נשאר לנו הזכרון שלה, אנחנו עדיין מבינים שהיה ראוי שתהיה לנו יראה כזו.

יראת ה' היא אוצרו

על היחס בין תורה ליראת שמיים

בגמרא במסכת שבת (לא:): ישנם שלוש מימרות בנוגע למי שלומד תורה בלי יראת שמיים:

אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורביה? צפית לישועה? פלפלת בחכמה? הבנת דבר מתוך דבר? ואפילו הכי, אי יראת ה' היא אוצרו - אין, אי לא - לא. משל לאדם שאמר לשלוחו: העלה לי כור חיטין לעלייה. הלך והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב חומטון? אמר לו: לאו. אמר לו: מוטב אם לא העלית. תנא דבי רבי ישמעאל: מערב אדם קב חומטון בכור של תבואה, ואינו חושש (רש"י: ואינו חושש - למוכרה בדמי חטין דלאו אונאה היא שהרי שמירתן בכך).

אמר רבה בר רב הונא: כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עייל? מכריז רבי ינאי: חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד.

כשקוראים את הגמרא הזאת מבינים שהאווירה הכללית כאן היא שלימוד התורה צריך להיות עם יראת שמיים, אך כשמתבוננים בפרטות רואים שיש כאן שלשה יחסים שונים בין תורה ליראת שמיים:

♦ לאסוף חומר מזין - ולהיזהר שלא יתקלקל

במאמר של רבא התורה נמשלה לכור חיטין שהאדם מעלה לעליה והיראה משולה לקב חומטון השומר את החיטין מלהתלע (רש"י שם), ומי שלומד תורה בלי יראה הוא כמו אחד שמעלה חיטין לעליה בלי החומטון, שאומרים לו "מוטב שלא העלית" דהיינו לא רק שלא הועלת אלא הזקת, בגלל מה שעשית עכשיו אי אפשר

בכלל להשתמש במקום הזה. היחס כאן בין היראה לתורה הוא שבלי יראה מוטב כבר לא ללמוד.

מדובר כאן על אדם שנסתכל על הכל מבחוץ. התורה בשבילו היא משהו שנועד למלאות צורך, היא נועדה להזין מי שצריך לאכול. אך האדם אפילו לא מתייחס אליה כמשהו שמזין אותו בעצמו אלא הוא עובד בתור שליח של מישהו אחר, מישהו אחר מעוניין בה והאדם כאן רק עוזר לו. לא מדובר כאן על אוכל שאותו אוכלים בזמן הקרוב, אלא הוא מכניס את זה לעליה כדי שבעתיד ישתמשו בזה. האדם כאן מתייחס רק ל'חומר' איתו הוא צריך להתעסק, אך הוא לא קשור אליו ולא נוגע לו כלל.

האדם כ"כ מסתכל על הכל מבחוץ, שאם אין לו טיפה יראת שמיים אזי הכל ירקיב, ועליו נאמר "מוטב שלא העלית" (אמנם יש דיון שלם בראשונים ובאחרונים על איזה מקרה נאמר שהתורה היא סם המוות ו"נח שלא נברא" וכו', לא נכנס לזה כאן, רק נאמר שכאן מדובר על הדרגה הכי נמוכה שכך נאמר לגביה).

♦ להיות ממונה על החדרים הפנימיים – ולייצג נכון את המלך

רבה בר רב הונא ממשיך את האדם הלומד תורה לגיזבר שנתנו לו את המפתחות הפנימיים, אך אם אין לו יראה זה כמו שאין לו את המפתחות החיצוניים כך שאין לו מה לעשות בנתיים עם המפתחות הפנימיים. כאן הלימוד בלי יראה לא מזיק, ולא רק שהוא לא מזיק הוא גם יכול להועיל בהמשך, רק שבנתיים אין לו מה לעשות עם זה.

כאן כבר לא מדובר על שליח אלא על גזבר. למלך יש אוצרות בהם הוא מאחסן את הדברים שהוא צריך לענייני המלוכה. והגזבר הזה הוא ממונה על חלק מהם. כאן התורה היא כבר לא סתם 'חומר' שהאדם צריך להעביר ממקום למקום, אלא הוא הממונה על חלק מסויים מהאוצרות של המלך.

אם אדם למד תורה והוא באמת הגיע לאיזשהי ידיעה משמעותית, יכולת לפסוק, יכולת לענות תשובות, יכולת לרומם קצת אנשים או אפילו את עצמו - הוא בעצם הופך להיות אחראי כביכול מצד הקב"ה על איזה שהוא חלק בתוך בית המלכות שלו. אז אם יש לו יראת שמיים - הוא באמת גזבר טוב, יש לו גם את המפתחות החיצוניים, הוא באמת יכול להיות אחראי ולהגיד מה המלך רוצה ואיך זה אמור להתנהל.

אך אם אין לו יראת שמיים אבל הוא באמת יודע שיש פה מלך, הוא יודע שזה החדרים של המלך, כלומר הוא לא לומד את התורה כאיזה 'חומר לימודי' בלבד, הוא לומד את התורה כתורה שה' הוא זה שמדבר אותה. רק שהוא לא מספיק מתוקן במידות שלו. אז יכול להיות שהוא תלמיד חכם - יש לו את המפתחות לחדרים הפנימיים, אבל הוא לא יכול לשמש כגזבר, היכולת שלו להוציא מהכוח אל הפועל את זה שהוא ממונה על כך וכך חלקים בתוך בית המלכות לא קיימת. אם מישהו יצטרך לבוא וללמוד ממנו זה בעיה, וגם הוא כלפי עצמו זה בעיה. כי אמנם הוא מתייחס לתורה כאל דבר ה' אבל באישיות שלו ובמדות שלו הוא לא

כזה שמייצג את הקב"ה, הוא לא נראה כזה גם בעיני אחרים וגם בעיני עצמו, הוא לא מתפקד כאחד כזה שמה שהוא אומר זה כאילו ה' אומר.

♦ להכניס את ה' לתוך החיים – ולהיות דרוך ומרותק בהתאם

ר' ינאי מדמה את הלומד תורה בלי יראה לאחד שעושה שער לחצר אך אין לו חצר. לא מדובר באחד שעושה שער בלא שום תועלת, מדובר כאן באחד ש"תרעא לדרתא עביד" זאת אומרת שהוא עושה שער לחצר ולא סתם שער חסר משמעות. לכן ר' ינאי לא אומר עליו שהוא ליצן, אלא רק אומר עליו "חבל", כלומר הוא התחיל לעשות משהו טוב אך פספס אותו באמצע. ר' ינאי בא להגיד לו שטוב מאוד שאתה לומד תורה, כך יש לך שער אל היראה, אבל חבל לעצור באמצע, אם הגעת עד לכאן תכנס לחצר.

מדובר כאן על אחד שרוצה לבנות מקום שהמלך יהיה בו. כלומר, ההסתכלות היא שלמלך אמנם יש בית, לקב"ה יש את הארמון שלו בשמיים אבל אני רוצה שהוא יבוא ויהיה גם אצלי, שהוא יצא לחצר לטייל ולהיות איתי. התורה שאדם זה לומד היא השער בשביל להרגיש איך הקב"ה נוכח פה בתוך המציאות, והיראת שמיים היא מה שכל האישיות שלי הופכת להיות דרוכה מהנוכחות של ה'.

אם אין לו יראת שמיים אז חבל על כל השער שהוא בנה. התורה כאן היא לא שאני ממונה על המקום שבו המלכות דואגת לכל המדינה. אלא אני מסתכל על התורה כמשהו שהקב"ה יכול לבוא ולהופיע דרכו, בתורה שאני לומד אני מאוד רוצה שתהיה נוכחות של ה', רק שאם אין לי יראת שמיים אני לא ממש מרגיש את גודל הרוממות.

על זה ר' ינאי "מכריז", כלומר ר' ינאי לא בא בתלונות לאדם כזה, שהרי יכול להיות שלאדם באמת קשה והוא לא יכול להגיע ליראה כזו". ר' ינאי רק רוצה

י. כאשר אדם נמצא ליד דמות שמאוד משמעותית לו כולו נתון בדמות הזאת מבלי יכולת להסיח את הדעת לדברים אחרים.

יא. על זה נאמר בסו"פ כג בתניא:

ומזה יוכל המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בעסקו בתורה, כשיתבונן איך שנפשו ולבושיה שבמוחו ובפיו הם מיוחדים ממש בתכלית היחוד ברצון העליון, ואור אינסוף ברוך הוא ממש המתגלה בהם, מה שכל העולמות עליונים ותחתונים כלא חשיבי קמיה, וכאין ואפס ממש, עד שאינו מתלבש בתוכם ממש אלא סובב כל עלמין בבחינת מקיף להחיותם עיקר חיותם, רק איזו הארה מתלבשת בתוכם מה שיכולים לסבול שלא יתבטלו במציאות לגמרי.

וזהו שנאמר (דברים יד): "ויצונו ה' את כל החוקים האלה ליראה את ה' וגו'" [ועל יראה גדולה זו אמרו (אבות ג יז): "אם אין חכמה אין יראה", והתורה נקראת אצלה תרעא לדרתא, כמו שיתבאר במקום אחר]. אלא דלאו כל מוחא סביל דא יראה כזו. אך גם מאן דלא סביל מוחו כלל יראה זו, לא מינה ולא מקצתה, מפני פחיתות ערך נפשו בשרשה ומקורה במדרגות תחתונים דעשר ספירות דעשיה, אין יראה זו מעכבת בו למעשה, כמו שנבאר לקמן.

ולקמן בסוף פרק לו כתב:

זאת ועוד אחרת והיא העולה על כולנה במעלת עסק ת"ת על כל המצו' ע"פ מ"ש לעיל (פרק כג) בשם התיקוני' דרמ"ח פיקודין הן רמ"ח אברי' דמלכא, וכמו באדם התחתון ד"מ אין ערוך ודמיון כלל בין החיות שבמ"ח איבריו לגבי החיות שבמוחו שהוא השכל המתחלק לג' בחי' חב"ד ככה ממש ד"מ להבדיל ברבבות הבדלות לאין קץ בהארת אור א"ס ב"ה המתלבשות במצות מעשיות לגבי הארת אור א"ס שבבחי' חב"ד שבחכמת התורה איש איש כפי שכלו והשגתו.

ואף שאינו משיג אלא בגשמיות הרי התורה נמשלה למים שירידים ממקום גבוה כו' כמ"ש לעיל... כשאפשר לעשותה ע"י אחרים אין מבטלין ת"ת אף שכל התורה אינה אלא פירוש המצות מעשיות והיינו משום שהיא בחי' חב"ד של א"ס ב"ה ובעסקו בה ממשיך עליו אור א"ס ב"ה ביתר שאת והארה גדולה לאין קץ מהארה והמשכה ע"י פיקודין שהן אברי' דמלכא וז"ש רב ששת חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי כמ"ש במ"א באריכות.

שהאדם הזה ידע שזה "חבל", דהיינו שזה פספוס. כל עוד האדם חושב על כך שהוא מנסה לעשות שער אבל 'חבל' שאין לו חצר - הוא מת'יחס לתורה כאל המפתחות הפנימיות וכאל השער לנוכחות ה'.

והנה המשכה והארה זו שהאדם ממשיך ומאיר מהארת אור א"ס ב"ה על נפשו ועל נפשות כל ישראל היא השכיני' כנסת ישראל מקור כל נשמות ישראל כמ"ש לקמן ע"י עסק התורה נקראת בלשון קריאה קורא בתורה פי' שע"י עסק התורה קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול כאדם הקורא לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו להיות עמו בצוות' חדא ולא ליפרד ממנו ולישאר יחידי ח'ו"ש קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ואין אמת אלא תורה דהיינו שקורא להקב"ה ע"י התורה דוקא לאפוקי מי שקורא אותו שלא על ידי עסק התורה אלא צועק כך אבא אבא וכמו שקובל עליו הנביא ואין קורא בשמך כו' וכמ"ש במ"א. ומזה יתבונן המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בשעת עסק התורה כמש"ל [פ' כ"ג]:

מעמיקים יחד

יש לכם שאלה על הכתוב במאמר? רוצים לשתף בחידוש הקשור אליו?
פורום "מעמיקים" לעובדי השם - המקום להרחיב ולדון בשיעורי הרב

להצטרפות שלחו מייל ל shiurimshapira@gmail.com

חמודה גנוזה

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?! "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו" "ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים!".

אמר לו הקב"ה למשה: החזיר להן תשובה! אמר לפניו: רבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה, שנאמר "מאחז פני כסא פרשו עליו עננו". ואמר רבי נחום: מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו.

אמר לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", אמר להן: למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה, "לא יהיה לך אלהים אחרים", בין הגויים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה? שוב מה כתיב בה, "זכור את יום השבת לקדשו" כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? שוב מה כתיב בה, "לא תשא", משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה, "כבד את אביך ואת אמך" אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה, "לא תרצח לא תנאף לא תגנב", קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם?

מיד הודו לו להקב"ה, שנאמר "ה' אדנינו מה אדיר שמך" וגו' ואילו "תנה הודך על השמים" לא כתיב. מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר, שנאמר "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם", בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות. אף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר "ויתן את הקטרת ויכפר על העם" ואומר "ויעמד בין המתים ובין החיים" וגו', אי לאו דאמר ליה - מי הוה ידע?

(שבת פח: -פ.ט.)

בגמרא זו ישנם כמה עניינים הקשים להבנה: ראשית - האם המלאכים לא ידעו מה כתוב בתורה? אם הם לא ידעו מה כתוב בתורה, אז על איזו תורה הם דברו? ואם הם כן ידעו מה כתוב בתורה, אז למה הם היו צריכים שמשה רבינו יגיד להם זאת? ולמה מה שמשה רבינו אמר להם שכנע אותם? שנית - אם התורה גנוזה אצל ה' כל כך הרבה דורות מלפני בריאת העולם, איך יכול להיות שכתוב בה על ירידת מצרים ואבא ואמא ויצר הרע? אפשר לשאול את השאלה הזו גם בצורה אחרת קצת, והיא תהיה המפתח להבנת הגמרא הזו: אם בתורה כתוב על ירידת מצרים ועל אבא ואמא ויצר הרע - מה ה' עושה איתה, ולמה היא "חמדה גנוזה" אצלו?

♦ התורה - השעשועים של הקב"ה

חכמינו אומרים במדרש (שיר השירים רבה ה, יא):

שני אלפים שנה קדמה התורה לבריתנו של עולם. מה טעם? "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום", ויומו של הקב"ה אלף שנים.

התורה קדמה לעולם הרבה שנים, והמשמעות היא שהיא שעשועים של הקב"ה. התורה היא לא רק הדרכה לעולם ולאנשים שבו איך להתנהג, שכן היא קדמה לעולם. התורה היא מה שבין הקב"ה לבין עצמו, כביכול, בלי שיהיה משהו חיצוני. כאשר מישהו זקוק למשהו חיצוני, זה נקרא צורך, ולא שעשוע. אבל התורה קדמה לעולם, והיא בין הקב"ה לבינו, ולכן היא נקראת שעשוע.

כאשר המלאכים אומרים שהתורה היא 'חמדה גנוזה' אצל הקב"ה הם מתכוונים לומר שבתורה הקב"ה מתעסק בינו לבין עצמו והיא השעשועים שלו (כפי שכתוב בהמשך הגמרא שם "חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום"). כלומר יש דברים שאדם מתעסק בהם כחלק ממערכת היחסים שלו עם הסובבים אותו, ויש דברים שמעניינים אותו בפני עצמו והם השעשועים שלו, והתורה היא 'חמדה גנוזה' והשעשועים של ה', ולא מערכת היחסים שלו עם אחרים - ואם כן המלאכים לא מבינים: למה להוריד את התורה לארץ, ולהפוך אותה להיות רק חלק ממערכת היחסים שלו עם העולם.

זה מה שאמרו המלאכים לקב"ה: "חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?!" בשר ודם זה גוף, שהוא חיצוני לנשמה, והנשמה זקוקה לו בשביל להתקיים. בני האדם נקראים על שם הגוף, כי הם נזקקים לדברים שחוץ להם בשביל שיהיה להם קיום וחיות. האדם לא יכול לברוא את עצמו, אלא צריך שמישהו אחר יברא אותו, ולכן רק מה שמכריח את האדם לחיות נראה לו ממשי, ולעומת זאת הבחירות של האדם אינן נתפסות אצלו כיוצרות מציאות. לכן ככל שהאדם ירגיש עד כמה הקיום שלו הוא הכרחי, כך הוא יותר ירגיש שהוא חי. זו הסיבה לכך שאנחנו כבני אדם תופסים את ההנאה שבתענוג כנובעת מהכרח. נדמה לנו שככל שהאדם נסחף יותר אל התענוג בלי שהוא יצטרך לבחור בו - כך התענוג יותר גדול. נראה לנו שאם התענוג לא סוחף עד כדי שלילת הבחירה, כלומר עד שנעשים שבויים בתענוג ואי אפשר לבחור אחרת - הוא לא תענוג. כיוון שהאדם תופס את הקיום שלו כהכרחי, תענוג שסוחף אותו ומכריח אותו נוגע בנקודת הקיום שלו, ולכן נדמה לאדם שככל שהתענוג מאלץ אותו יותר כך הוא תענוג גדול יותר.

לעומת האדם שלא הוליד את עצמו ולא בחר בקיומו, את ה' אף אחד לא ברא, והוא יכול להתענג מעצמו ולא זקוק, כמובן, לשום דבר חיצוני. התורה היא השעשועים של ה' כמו שכתוב (משלי ח, ל) "וְאֶהְיֶה שְׁעֵשׂוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לְפָנָיו בְּכֹל יְעַת", תענוג שהוא שעשועים עצמיים של ה', שמתענג מעצמו ולא מהכרח חס ושלום². המלאכים הם כמו 'שכלים נבדלים'³, הם ההגיון הצרופ. הם טוענים בתוקף שלא הגיוני שהשעשוע של ה' יהיה מה שהוא מצווה אותנו, אין לכך שום סיבה ולא יכולה להיות לכך שום

יב. ועיין בליקוטי תורה לפרשת בשלח א. ג.

ופירוש מקור התענוגים - שאינו כמו התענוג למטה שהוא נמשך מדבר שחוץ ממנו. כמו ממאכל ערב או מהשגת דבר חכמה. מה שאין לו למעלה הרי אין שום דבר חוץ ממנו יתברך כלל, ואם כן התענוג עליו אינו כי אם על דרך שמציאותו מעצמותו. הרי אין דוגמתו כלל בתענוגים שבעולם ואינן מערך וסוג שלו כלל.

יג. לשון הרמב"ם במו"נ א מט.

סיבה. אפשר להבין שה' יתן הוראות לעם ישראל כיצד להתנהג אבל אין שום סיבה בעולם שההתנהגות הזאת של עם ישראל היא תהיה השעשוע של ה'.

◆ משה רבינו מחזיק בכסא הכבוד

כאשר ה' אמר למשה רבינו להחזיר למלאכים תשובה, משה רבינו אמר שהוא מפחד שהם ישרפו אותו בהבל פיהם. המלאכים נקראים 'שרפים', כיוון שהם אומרים שאין בכל העולם משהו שהוא באמת קיים בפני עצמו. הם אומרים "קדוש, קדוש, קדוש", ומתכוונים לומר שה' לא זקוק לשום דבר במציאות, וממילא אין שום דבר במציאות שחייב להיות קיים, וזה 'שורף' את כל המציאות. משה רבינו, שהוא ילוד אשה, מפחד שהמלאכים ישרפו אותו, כלומר יראו לו שהוא לא "מחוייב המציאות" והוא לא באמת קיים מצד עצמו.

על זה הקב"ה עונה לו שיחזיק בכסא הכבוד. ה' רוצה את משה רבינו, וה' רוצה לתת לו את התורה, ומכאן הכח של משה רבינו לענות, כפי שנראה. המלאכים אומרים "קדוש קדוש קדוש ה' צב-אות", ומוסבר בתניא (פרק מו) שהכוונה היא שה' לא זקוק לשום דבר, אלא הוא רוצה את עם ישראל, את הצבא שלו, והוא שוכן איתם ואצלם, וכל העולם נברא בשביל זה. כך הוא גם אומר עכשיו למלאכים בכך שמשה רבינו מחזיק בכסא הכבוד שלו.

משה רבינו מחזיק במקום שה' יושב עליו כלומר רוצה אותו, וכך הוא נמצא במקום ממנו הוא יכול להחזיר תשובה למלאכים, שלא מחזיקים בכסא הכבוד. ה' לא ברא את העולם בשביל המלאכים, אלא בשביל עם ישראל.

◆ העיסוק והשעשוע של ה' הוא עם ישראל

כיוון שה' אמר למשה להחזיק בכסא הכבוד, משה רבינו יכול להגיד למלאכים שה' משתעשע בעם ישראל. השעשועים של ה' זה מה שהוא רוצה ומתעסק איתו, ועכשיו ה' מתעסק עם עם ישראל דווקא. זה מה שה' מראה בכך שהוא אומר למשה רבינו להחזיק בכסאו, כביכול, וזה מה שה' מראה בכך שהתורה שלו, שהיא "חמדה גנוזה" שלו, שהיא השעשוע שלו - עסוקה בבני ישראל, שיצאו ממצרים ויש להם אבא ואמא ויצר הרע.

משה רבינו אומר למלאכים שאע"פ שאין לכך שום סיבה, הקב"ה אומר שהוא רוצה אותנו, השעשוע של ה' הוא עם ישראל, ובו ה' עסוק ונתון כביכול. המלאכים לא מבינים למה עולם שיש בו יצר הרע וקנאה ותחרות חשוב כל כך לה', ולמה כל כך אכפת לה' מן העולם עד שהוא החליט לתת לו תורה. אבל האמת היא שה' רוצה את העולם ולכן הוא ברא אותו, ונתנית התורה היא חלק מזה שה' בורא את העולם. אם ה' לא יתן תורה לעולם הוא יראה בכך שהוא לא מעוניין בעולם, וממילא לא תהיה לעולם יכולת להתקיים. כמו שאומרים חכמינו (שבת פח). על הפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי" (בראשית א, לא) שאם לא תינתן תורה ביום השישי בסיוון - לא יתקיימו גם השמים והארץ שנבראו בששת ימי בראשית.

חכמינו אומרים (בראשית רבה חו) שבשעה שרצה הקב"ה לברוא את האדם "אמרו לפניו מלאכי השרת 'מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו'" - בדיוק כפי שאמרו לו אחר כך במתן תורה! "אמר להם הקב"ה: אם כן 'צנה ואלפים כולם' - העולם וכל אשר בו למה נבראו? המלאכים מבינים למה ה' ברא את העולם אבל לא מבינים למה ה' בורא את האדם, אבל ה' אומר שזה בדיוק להיפך: הוא רצה לברוא את האדם ולכן הוא ברא את כל העולם. זוהי גם התשובה שמשה רבינו השיב למלאכים. התורה מתייחסת לאדם, כי נתינת התורה היא חלק והמשך לבריאת העולם, ועיקר הרצון של הקב"ה בבריאת העולם כולו (כולל גם המלאכים) הוא בשביל לברוא את האדם ולתת לו תורה.

◆ המלאכים נותנים מתנות למשה רבינו

לאחר שהמלאכים הבינו שה' נותן את התורה לעם ישראל, ויחד עם זה התורה היא השעשוע של ה', כמו קודם שנברא העולם, הם מביאים מתנות למשה רבינו. מהן המתנות הללו?

חכמינו אומרים "העושה מצווה אחת קונה לו פרקליט אחד". כאשר יהודי עושה מצווה נברא מזה מלאך, והכוונה היא שהמלאך מראה ליהודי כמה ה' רוצה את המצווה שהוא עושה ומתעסק בה. היהודי עושה את מעשה המצווה, והמלאך מביא לו את האהבה של ה' ואת הנתינת כח שיש במצווה, שהרי ה' רוצה בה.

כלומר כיוון שהמלאכים הבינו שהתורה שה' נותן לעם ישראל היא השעשוע שלו, לא רק שהם נתנו למשה רבינו לרדת מהר סיני עם התורה, אלא הם גם בעצמם 'נכנסו לעסק', ובאים להראות לבני ישראל כמה ה' עסוק בתורה שהוא נתן להם, ורוצה אותה ומשתעשע בה.

המתנה הגדולה ביותר היא של מלאך המוות שגילה למשה רבינו את סוד הקטורת, כלומר הוא מגלה למשה רבינו שכאשר עם ישראל עושים רצונו של מקום, זה מעלה מהם ריח ניחוח. מלאך המוות בדרך כלל מריח בעולם ריח לא טוב, של קנאה תאוה וכבוד שמוציאים את האדם מהעולם. מלאך המוות מראה לבני האדם שכל מקום שה' לא מתגלה בו הוא מקום לא טוב, ואין למה להמשיך לחיות בו. אבל כיוון שמשה רבינו הסביר למלאכים שה' שוכן איתם ומתעסק איתם ומשתעשע בהם על ידי התורה - מלאך המוות גילה לו שזה עושה ריח ניחוח לה', ומציל ממוות.

זוכחות ה' במצוות

כאשר אדם יוצר חפץ אין לו עניין שבחפץ יבואו לידי ביטוי התחושות שהיו לו בזמן העבודה. לעומת זאת כאשר אדם יוצר קשר, הוא מעוניין שהשני יהיה מודע בעיקר לחשק שלו ליצור קשר, ואילו התוצאה מצד עצמה, בלי הרגשות שמלוות אותה, היא יבשה וחסרת משמעות. בעולם הזה אנחנו רואים רק את התוצאה של הרצון של ה' - המציאות הממשית, אבל ה' רוצה שבני האדם יהיו מודעים גם ובעיקר לחשק שלו, ולא רק לתוצאה של החשק הזה".

אם העולם היה קיים כפי שהוא בלבד, היתה עלולה להיווצר התחושה שה' מעוניין בתוצאה ולא בקשר, כאילו הוא רצה בעיקר שיהיה עולם, ופחות מעניינת אותו השאלה אם בני האדם יהיו מודעים לחשק שלו לברוא את העולם. אבל על ידי המצוות שה' נתן לנו ה' חושף את החשק ואת התאוה שיש לו לברוא את העולם, וכפי שאומרים חכמינו: "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"^{טז}, שכן במצוות ה' לא מראה את העשייה שלו אלא את הרצון שלו. הוא לא ברא או יצר משהו, אלא גילה את הרצון שלו, על מנת לגרום לאנשים להיות מודעים לרצון שלו ולרצות את מה שהוא רוצה.

על פי פנימיות התורה כל מצווה גורמת לייחוד, ועל כן אומרים או מכוונים לפני עשיית מצווה "לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה". כמו שהאדם מחפש להיכנס כל כולו אל תוך התאוה שלו וכאילו רוצה רק אותה, כך כביכול "התאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", ועל כן כאשר יהודי מקיים מצווה ה' נכנס לתוך המצווה כל כולו, ומתמקד במעשה של האדם וכאילו רוצה רק אותו. ה' הכניס את עצמו למקום כזה שבו הוא יהיה תלוי כביכול בבני האדם, כך שאם היהודי יקיים את המצווה ה' יהיה שמח, ואם לא ה' יהיה לא שמח, וכביכול עשיית המצווה היא זאת שתיתן לה' אושר. ה' רוצה שכך היהודי יסתכל על מעשי המצוות שלו, ועל ידי כך הוא יוכל לחוש כמה ה' מעוניין, רוצה ומשתוקק לדור בעולם ולהחיות אותו. הקב"ה מתאוה לכך שהאושר שלנו יהיה מכך שאנחנו מסבים לו אושר.

^{טז}. כל עוד האדם שם לב רק לתוצאה של מעשי ה', רק למציאות הנתונה, הוא תופס גם את עצמו ואת הרצונות שלו כנתון. הוא חש את הקיום שלו כהכרחי, ואת החשק שלו לחיות ואת הרצונות שלו כקיימים בו בעל כרחו. ללא בחירה, מכח העובדה שהוא קיים בעולם. כאשר החשק של האדם נתפס אצלו כהכרח, כל החיים בעולם נראים לו כתוצאה של הכרח, והעולם הופך להיות מקום שלא נעים לחיות בו. האדם לא מעוניין לחיות בעולם בו אנשים חיים ומתנהלים רק מכח חוקי טבע קיימים ודחפים עוורים, והוא לא מעוניין לחשוב שכך ה' ברא את עולמו, וגם ה' לא רוצה עולם כזה (ועיין במה שנכתב בחוברת 'תשובה בשמחה' עמ' 66-68 בנוגע למבול). ה' רוצה לברוא עולם שבו החשק שלו יהיה גלוי, ובני האדם יהיו מודעים אליו ויחיו מתוך תחושה שה' רוצה בהם, ולא יחשו שהעולם מתגלגל ללא טעם.

^{טז}. מדרש תנחומא לפרשת נשא, סימן טז.

מכתב אלקים - ייחוד ה' בתורה

על לוחות הברית נאמר (שמות לב, טז) "וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים הַמָּה וְהַמְּכַתֵּב מִכְתָּב אֱלֹקִים הוּא חָרוּת עַל הַלְּחָת", "חרות" הכוונה חקוק^{טז}. על מנת להבין את המשמעות לכך שהמכתב היה "חרות על הלוחות" עלינו לשים לב להבדל בין אותיות הכתיבה לבין אותיות החקיקה. באותיות הכתיבה ישנו את הקלף ועל גביו מתווסף הדין. באותיות החקיקה הרקע לכתב והכתב עצמו הם לגמרי אחד^{טז}. אין דברים נפרדים שהאחד משרת את השני, אלא מתוך הרקע עצמו נוצר הכתב. על זה מעידה התורה "והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא" כלומר כל הלוחות גם הרקע וגם הכתב - הכל אלקות.

מה משמעות הדברים ביחס שלנו אל התורה? על מנת להבין זאת נתבונן בהבדל בין התורה לבין המצוות, כפי שמסביר אדמו"ר הזקן בפרק כג בתניא:

המצוות - אברים דמלכא

בתיקונים (תקוני זוהר תקון ל, דף עד:) פירשו, ד"רמ"ח פיקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא". לפי שהמצוות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמיתי המלוּבש בכל העולמות העליונים ותחתונים להחיותם, כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצוות של התחתונים, כנודע. ונמצא, שמעשה המצוות וקיומן הוא לבוש הפנימי לפנימית רצון העליון, שממעשה זה נמשך אור וחיות רצון העליון להתלבש בעולמות.

הזוהר כותב שהמצוות נקראות 'אברין דמלכא', על קביעה זו של ספר הזוהר אדמו"ר הזקן מחדש חידוש גדול. כאשר הזוהר קורא למצוות אברין דמלכא הוא מתכוון דווקא למעשה המצוות - המצוות כפי שאנו עושים ומקיימים אותם. קודם למעשה המצוות שלנו ישנו את הציווי של ה' על המצוות, היה אפשר לחשוב שכשהזוהר אומר 'אברין דמלכא' הוא מתכוון דווקא לציווי של ה' על המצוות. הבנה זו נובעת מהמחשבה שאם הרצון של ה' מקביל למלך, המצוות שהם פרטים של הרצון, מקבילות לאברים של המלך. אך אדמו"ר הזקן מדגיש ואומר, דווקא כאשר אנו עושים את מעשה המצוות הם נעשות אברים דמלכא. במה דומה מעשה המצוות לאברים דמלכא? אדמו"ר הזקן ממשיך להסביר:

ולכן נקראו "אברי דמלכא", דרך משל, כמו שאברי גוף האדם הם לבוש לנפשו ובטלים לגמרי אליה מכל וכל, כי מיד שעולה ברצונו של אדם לפשוט ידו או רגלו

טז. רש"י שם.

יז. וראה באלשיך שכתב כמה טעמים מדוע א"כ נאמר "על הלוחות" ולא "בלוחות".

הן נשמעות לרצונו תכף ומיד, בלי שום צווי ואמירה להן ובלו שום שהייה כלל, אלא כרגע ממש, כשעלה ברצונו. כך, דרך משל, החיות של מעשה המצות וקיומן הוא בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלוּבש בו, ונעשה לו ממש כגוף לנשמה.

כאשר אדמו"ר הזקן מבאר את כוונת הזוהר שהמצוות הם כמו אברים, הוא מסביר שכמו שהאברים נענים לרצון הנפש 'בלי שום צווי ואמירה להן ובלו שום שהייה כלל' כך גם החיות של מעשה מצוות בטל לרצון ה'.

לכאורה אדמו"ר הזקן אומר פה דבר והיפוכו, מצד אחד אנו דנים על מצוות שה' מצווה, ומצד שני הדימוי של המצוות הוא האברים הפועלים כרצון הנפש בלי שום צווי ואמירה להן. כעת יש לנו שתי שאלות: מדוע דווקא מעשה המצוות שאנו עושים נקרא אברים דמלכא? ב. מדוע המצוות מקבילות לאברים הנשמעים לרצון הנפש בלי שום ציווי ואמירה?

◆ מלכותו ברצון קבלו עליהם

אדמו"ר הזקן כותב שדווקא מעשה המצוות הוא "אברין דמלכא", אם כך המצוות לפני שבאו לידי מעשה לכאורה יהיו מקבילים לרצון המלך. כדי שנוכל להבין את הסברו של אדמו"ר הזקן לדברי הזוהר נתבונן מעט מה קורה לרצון המלך כאשר הוא רוצה דבר מה מנתיניו:

כאשר המלך מצווה לנתיניו לעשות דבר מה למענו, והעם מצידו נענה לו, מתרחש ביניהם תהליך מעניין. נחלק אותו לשלושה שלבים: בשלב הראשון עלינו לשים לב, שכל מציאותו של המלך כמלך תלויה לגמרי ברצונו של העם להמליך אותו, ולצפות ממנו שיביע את רצונו ויצווה אותם. בשלב השני לאחר שנתיניו קבלו את מלכותו ברצון, המלך יכול לצוות עליהם. בשלב השלישי לאחר שהמלך הביע את רצונו וציוה לנתיניו, שוב עומד למבחן רצונו של העם במלך, על ידי השאלה האם העם יענה לבקשתו.

בדרך כלל אנו מבינים את משמעותו של ציווי המלך כדבר חזק שלא ניתן לערער, המבטא את יכולתו של המלך להכפיף את כל תושבי הממלכה תחת ממשלתו. כעת אנו יכולים לשים לב שכל כוחו של המלך נובע מבחירתו של העם בו כמלך, ומבחירתו של העם להיענות לציווי המלך - וכך לממש את מלכותו.

אם כך לאחר שהעם נענה לציווי המלך, אנו יכולים להגיד שכל מה שקרה, זה שהעם רצה שיהיה מלך המגלה את מלכותו, על ידי זה שהעם יענה לציווי. העם והמלך מבטאים יחד את הרצון של שניהם בכך שיהיה מלך המולך על העם. המלך דומה לרצון הנפש להחיות את הגוף, והעם דומה לגוף הנותן מקום להתגלות הנפש.

כאשר אדמו"ר הזקן מסביר את דברי הזוהר שהמצוות הם אברים דמלכא דווקא על מעשה המצוות, הוא מלמד אותנו שהמצוות שאנו עושים מבטאים את הרצון של ה' ושלנו שה' ימלוך עלינו ויתגלה בעולם. דווקא המעשה שאנו עושים הוא כלי לגילוי של ה' כמלך, גם מצד הרצון שלו וגם מצד הרצון שלנו. כמו שכותב אדמו"ר הזקן "החיות

של מעשה המצות וקיומן הוא בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלוּבש בו, ונעשה לו ממש כגוף לנשמה".

במתן תורה אנו עדים לשתי אמירות סותרות על היחס של ישראל לקבלת התורה. מצד אחד כתוב שעם ישראל אומר "נעשה ונשמע" וכך הוא מבטא את רצונו המלא בקבלת התורה והמצוות. אך מצד שני חז"ל אומרים שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית, כלומר: ה' בעצמו דואג שהם יקבלו את התורה.

לפי דברנו (בפנים) שני אמירות אלו מסתדרות היטב, כאשר ה' מבקש מעם ישראל הוא משאיר להם את הבחירה המלאה לרצות במלכותו, אך לאחר שעם ישראל מקבל את דבריו מתגלה כמה ה' נוכח שכאילו זה לגמרי הוא, וכל ההיענות שלנו הייתה רק כדי לתת לו כלי-איבר להתגלות.

התורה – רצון ה' וחכמתו

קודם למדנו לגבי היחס בין הקב"ה לבין מעשה המצוות שלנו שהוא כמו היחס בין רצון הנפש לבין גוף האדם המאפשר לרצון הנפש להתגלות. כמו שהגוף הוא מקום משכן לנפש (מרכבה) בו היא מתגלה, כך מעשי המצוות בונים כלים לרצון ה' בהם הוא מתגלה.

ממשיך אדמו"ר הזקן בפרק כג בתניא ואומר שבתורה רצון ה' גלוי יותר מאשר במצוות:

אך המחשבה וההרהור בדברי תורה שבמות, וכח הדבור בדברי תורה שבפה, שהם לבושים הפנימיים של נפש האלהית, וכל-שכן נפש האלהית עצמה המלוּבשת בהם, כולם מיוחדים ממש ביחוד גמור ברצון העליון, ולא מרכבה לבד, כי רצון העליון הוא הוא הדבר הלכה עצמה שמהרהר ומדבר בה, שכל ההלכות הן פרטי המשכות פנימיות רצון העליון עצמו, שכן עלה ברצונו יתברך שדבר זה מותר או כשר או פטור או זכאי או להפך.

אדמו"ר הזקן מסביר שהתורה היא הרצון העליון בעצמו, ולכן המחשבה בדברי תורה מיוחדת לגמרי עם רצון ה'. במשפט הבא אדמו"ר הזקן מביא משל, ליחס בין מחשבת התורה לרצון ה':

הן המשכת רצונו וחכמתו המיוחדות באין-סוף ברוך הוא בתכלית היחוד, שהוא היודע והוא המדע כו'. וזהו שנאמר (בזוהר...) ד"אורייתא וקב"ה כולא חד", ולא אברין דמלכא לחוד כפיקודין.

כאשר אדמו"ר הזקן רוצה להמחיש לנו את ייחודה של המחשבה בדברי תורה עם הקב"ה, הוא מביא את דברי הרמב"ם שהוא היודע והוא המדע כו', זאת בשונה מהמצוות שהם כמו אברים של המלך. בעוד המשל לרצון העליון המלוּבש במצוות מקביל לרצון הנפש המתבטא באברים, המשל המבטא את יחוד התורה ברצון ה' מקביל לאחדות הנפש עם המושכל או המודעות שבשכל.

ביחס שבין רצון הנפש והגוף, הגוף נקרא 'מרכבה' לנפש. הגוף אינו מיוחד עם הנפש ביחוד גמור כיוון שהגוף קיים בפני עצמו, והנפש רק מתלבשת בתוכו. אך השכל-המודעות של האדם אינה חיצונית לנפש, ואין לה קיום בפני עצמה. הנפש בוחרת לבטא את עצמה בצורה מסוימת, ולכן היא חושבת ומשכילה.

כאשר אדם עוסק במחשבתו בדברי תורה, המחשבה שלו לגמרי מאוחדת עם המחשבה של ה'. האחדות בתורה אינה כמו אחדות במצוות, בעוד במצוות המעשה עצמו חיצוני לרצון ה' כגוף להתגלות הנפש, במחשבת התורה המחשבה של האדם היא לגמרי מאוחדת עם ה' כמו שהמודעות של האדם מאוחדת עם הנפש שלו.

לחקוק את התורה בתוך ה'

כפי שראינו בהתחלה כאשר האדם כותב בכתב ידו, ישנו את הקלף החלק והפשוט שעל גבו מתווסף בצורה חיצונית הדין. דימוי זה מקביל למשל שאדמו"ר הזקן הביא מהזוהר, לייחוד שיש בין רצון ה' לבין מעשה המצוות. הקלף החלק והפשוט מקביל לנפש וממילא גם לרצון ה', ואילו הדין שנוסף על הקלף מקביל לגוף שנוסף על הנפש, ולמעשי המצוות הבונים כלים חיצוניים לרצון ה', בהם ה' יכול להתגלות.

כאשר הקב"ה כותב את הלוחות ב'מכתב אלקים', גם הרקע לכתב וגם הכתב עצמו הם אלוקיים. לעיל נכתב שמחשבת התורה נמשלה בדברי אדמו"ר הזקן, לנפש המתלבשת במחשבה. אמרנו שבשונה מאברים ורצון הנפש מחשבת השכל מאוחדת עם הנפש כיוון שהמחשבה נולדת בתוך הנפש ואינה נבראת בצורה חיצונית לנפש. כעת אנו יכולים לדמות את מכתב הלוחות למחשבת הנפש. כמו שבלוחות הרקע לכתב הוא לגמרי אלוקי וגם הכתב עצמו הוא לגמרי אלוקי כך גם במשל של מחשבה ונפש - הנפש היא כמו הרקע לכתב והמחשבה המסוימת מקבילה לכתב עצמו.

מדברנו עולה שלוחות הברית שהם מרכז התורה, מבטאות בצורה יפה מאוד את מהותה של התורה. כשם שהכתב חקוק בתוך הלוחות, כך גם העוסק בדברי תורה 'חוקק כתב' כביכול בתוך רצון ה', כך שהמחשבה שלו והרצון של ה' לגמרי מאוחדים.

♦ האמונה - שרש כל התורה

את שתי הדברות הראשונות לא שמענו מפי משה רבנו, אלא מפי ה' ישירות. כך מלמדים אותנו חז"ל: "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום" (מכות כד, א).

אדמו"ר הזקן (בפרק כ בספר התניא) מסביר בספר התניא ששתי הדברות הראשונות, "אנכי" ו"לא יהיה לך" הם כללות כל התורה כולה:

מודעת זאת לכל כי מצות ואזהרת עבודה זרה שהם שני דברות הראשונים "אנכי" ו"לא יהיה לך" הם כללות כל התורה כולה. כי דבור "אנכי" כולל כל רמ"ח מצות עשה, ו"לא יהיה לך" כולל כל שס"ה מצות לא תעשה.

דברי אדמו"ר הזקן מלמדים אותנו שכל מצוות עשה באים לבטא את האמונה, כך שהיא תתיישב בתוכנו. כאשר אנו אומרים ש"אנכי" כולל את כל מצוות עשה, יש לכך שתי משמעויות: מצד אחד אנו מבטאים שכל מה שאנו רוצים הוא רק אמונה

ולא עוד שום דבר אחר, ומצד שני אנו מבטאים שאמונה בלי מצוות היא חסרת משמעות.

כאשר האמונה היא ללא מצוות, ללא נפקא־מינא לחיים, היא נשאת ב'מקיף' ואיננה נאחזת בתוך האדם. חז"ל ממחישים זאת באימרה: "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייה" - הגנב שנמצא בפתח המחתרת ומתכוון לגנוב, מתפלל לה' שיצליח בגניבתו. על אף שלגנב ישנה אמונה בה', אין לאמונה זו משמעות לחיים שלו ולהתנהגות שלו. ללא המצוות, יכול להיות יהודי בעל אמונה תמימה בה', אך היא לא מצליחה לבוא לידי ביטוי בחיים שלו.

זו הכוונה ש"אנכי ה' אלקיך" כולל את כל רמ"ח מצוות עשה. כל עניינם של מצוות עשה הוא להיות כלים לכך שהאמונה ב"אנכי ה' אלוקיך" תתיישב בתוך המציאות ותהפוך למקור של חיות.

כשם שמצוות עשה הם כלים ל"אנכי ה' אלקיך", כך מצוות לא תעשה הם כלים ל"לא יהיה לך". אזהרת "לא יהיה לך" פירושה לא לקבל חיות מדברים שאין בהם חיות אמיתית, שכן בעבודה זרה האדם יכול לתת המון אמון ותקוה, אבל היא לא יכולה באמת להחיות אותו. מצוות לא תעשה הם המימוש בחיים של "לא יהיה לך" - ההימנעות מלעבור על מצוות לא תעשה היא הימנעות מכל מה שגורם לנו להסיח את הדעת מהאמונה בה' ומכל מה שגורם לנו להרגיש שאנו יכולים לחיות גם ללא קשר לאמונה.

עלון מעמקים ישירות למייל

ניתן לקבל את העלון ישירות למייל להדפסה

לקבלת העלון פנה למייל shiurimshapira@gmail.com

הירידה של ה' במתן תורה

אע"פ שכאמור בכל מצוות התורה ה' יורד להיות נוכח בתוך המציאות, במצוות שנאמרו בעשרת הדברות נוכחות ה' מורגשת יותר:

הדיבור הראשון בעשרת הדברות הוא "אֲנֹכִי הוּא יְיָ אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדִּים". הדבר הראשון שה' רוצה, הוא שנשים לב שהוא נוכח ממש בתוך מציאות החיים של היהודי. הוא מהווה ומנהיג את כל המציאות והוא מגלה את זה לנו - עם ישראל. אמנם ה' מתגלה לנו כאחד ש"אין עוד מלבדו" שלא משאיר מקום למציאות של העולם, אך בכך שהוא מנהיג אותנו ומגלה לנו את זה הוא בעצם יורד מהאינסופיות שלו ומתייחס למציאות שלנו.

אחר כך בא הדיבור השני "לֹא יְהִיֶּה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי. לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם". כאן הקב"ה מצווה אותנו שלא יהיה לנו שום רצון לבקש חיות ושאר בקשות ממישהו אחר, אלא ממנו בלבד. כאן ה' יורד כבר יותר לתוך המציאות, למקום בו יש אפשרות לחשוב ח"ו שיש עוד מלבדו, והוא אומר לנו שהנוכחות שלו ממלאת את כל העולם, ואת כל המציאות שלנו.

בדיבור השלישי - "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם הוּא יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁוְא" - הקב"ה יורד עוד יותר לתוך המציאות ובא לומר שכיוון שהקב"ה נמצא כאן, ברגע שקוראים לו ומזכירים את שמו הוא מיד נפנה אל המבקש. כמו שלקראו סתם למישהו ולומר לו "לא התכוונתי" זוהי התנהגות פסולה, כך גם כלפי הקב"ה. נוכחות ה' היא כל כך חזקה, ותמיד כשקוראים לו הוא פונה, ועל כן קריאה סתמית מזלזלת.

הדיבור הרביעי הוא מצוות שמירת השבת, "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ". הקב"ה רוצה שנכבד את השבת ובכך נבטא את זה שהתענוג של ה' מאיתנו יקר לנו. על ידי מצוות שבת ה' אומר שהוא לא רק נוכח בעולם, אלא גם יש לו נחת רוח ותענוג מכך שהוא ברא את העולם ואת היהודים, ויש לו נחת רוח ותענוג מכך שהיהודים מרגישים את הנחת-רוח והתענוג שלו". הנחת-רוח שיש לה' מהמעשים שלו מבטאת עוד יותר את הנוכחות שלו, ואומרת שהוא לא רק נוכח במציאות, אלא הוא מלא נחת ותענוג מהמציאות.

הדיבור החמישי הוא "כִּבְדוּ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ". הקב"ה מצווה אותנו לכבד את מי שרצה בקיומנו ובזכות רצונו אנחנו פה בעולם. במצווה זו ה' אומר

יח. על כל המצוות נאמר "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". עובדים היום ומקבלים את השכר רק בעוה"ב. אבל בשבת המצווה וקבלת השכר הולכים ביחד, וכמו שחז"ל (שבת י:) דורשים עה"פ "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם, לדעת כי אני ה' מקדישכם" שכאשר הקב"ה נתן לנו את השבת הוא גילה לנו את מתן שכרה. כאשר אנחנו שומרים שבת ומתענגים בה אנחנו צריכים להרגיש שהקב"ה מגלה לנו את התענוג שיש לו מהמצווה שלנו. זה שהוא מגלה לנו את התענוג שיש לו זאת אומרת שהוא רוצה שנהיה שותפים איתו בתענוג הזה. וראה על כך עוד בשר"ת מעמקים גליון 69.

שהוא נהנה ושמח לא רק ממה שהוא עצמו ברא, אלא גם במה שהאנשים שהוא ברא יצרו והולידו. ההורים רצו להוליד ילדים, וה' רוצה שנראה שהוא שמח בזה, ועל כן הוא מצווה אותנו לכבד את ההורים ולייקר את זה שהם רצו להוליד אותנו. א"כ במצוות כיבוד הורים ה' אמר לנו לא רק לשים לב שההורים שמחים בנו, אלא לשים לב שגם ה' שמח בנו, ולכן הוא ציווה אותנו את המצווה הזאת^ט.

הדיבור השישי הוא מצוות 'לא תרצח'. במצוות 'לא תרצח' האדם מצווה לא לפגוע בחיים של אחרים, והוא בא לומר שהחיים של האדם יקרים בעיני הקב"ה. ה' רוצה שנייקר את החיים שהוא נתן לנו, ולכן לאחר שהוא מצווה אותנו לכבד את ההורים שהולידו אותנו ונתנו לנו את החיים, הוא מצווה אותנו לשמור על החיים ולא להרוג^י.

הדיבור השביעי הוא מצוות "לא תנאף". כשם שה' מייקר את החיים שלנו, כך הוא מייקר את המשפחה שאנחנו מקימים, ומצווה אותנו 'לא תנאף'. מצוות 'לא תנאף' כוללת בתוכה גם את כל מה שיכול להרוס את המשפחתיות, חוסר צניעות ברחוב ובתקשורת, ותפיסות לא נכונות לגבי קשר טוב בין איש ואשה. גם כאן, ה' ברא את האדם כך שהוא שמח להקים משפחה ולהוליד ילדים. האדם מוזהר לא לקלקל את הטבע הזה ולא לפרוץ את גבולות המשפחה, על מנת שהוא יוכל להיות כלי להופעת הנוכחות של ה'.

הדיבור השמיני הוא "לא תגנוב". כשם שה' מצווה אותנו לא להרוג, כך הוא מצווה אותנו לא לגנוב נפשות. אדם שגונב נפש הוא אמנם לא הורג, אבל הוא משתלט על אדם אחר כאילו הוא שייך לו. ה' מייקר את החיים שלנו, ורוצה שכולנו נחיה כמו אנשים, ולא שחלק יהיו אנשים, וחלק יהיו הנכסים שלהם^{יא}.

בדיבור התשיעי "לא תענה" הקב"ה אומר לנו שהוא רוצה שנהיה מוכנים להסתכל על המציאות כפי שהיא, ולא ננסה לשנות אותה.

כך הקב"ה עוד יותר ועוד יותר יורד לתוך המציאות עד שהוא מגיע אל הדיבור העשירי והאחרון "לא תחמוד". כאשר האדם לא תופס שהעיקר זה שה' נותן לו, אלא הוא חושב שהעיקר זה מה יש לו ומה אין לו (כלומר הוא יודע שה' נותן לו, אבל העיקר אצלו זה לא מי נותן לו, אלא מה יש לו בסוף בפועל) - הוא לא מרגיש את תשומת הלב שיש בנתינה של ה', וממילא הוא עסוק כל הזמן במדידה והשוואה של מה שיש לו לעומת מה שיש לשני. וכך הוא מתחיל לחמוד.

^ט. כפי שהוסבר באריכות בחוברת "מצוות כיבוד הורים" כאשר אדם מכבד את הוריו הוא שם לב שהקיום שלו בעולם אינו סתמי. הוא לא חי במקרה, אלא בגלל שהוריו רוצים בו ושמחים בו. ה' רוצה שלא נחיה בתחושה של סתמיות, אלא נדע שהחיים שלנו רצויים. ועל כן הוא ציווה אותנו לכבד את ההורים. יותר מזה, ה' רוצה שנדע שגם הוא שמח בנו ורוצה את החיים שלנו, ועל ידי זה עוד יותר נשמח בחיים שלנו ועוד יותר נרגיש רצויים.

^כ. המצווה לא להרוג באה לומר לא לזלזל בחיים, לא של האדם עצמו ולא של זולתו. לא להעליב ולשפוך את דמו של השני, ולגרום לו להיות פחות חי. ה' רוצה שנייקר את החיים שלנו. כיוון שהוא מייקר אותם, ונשמח בחיים שהוא נתן לנו, ונעשה איתם דברים טובים.

^{כא}. מצוות 'לא תגנוב', שעוסקת בגנבת נפש, מכוונת גם לא לגרום לשני להיות זקוק לך בצורה שלא תהיה טובה לו. כלומר גם בדקות לא לנסות להשתלט על השני, ולחשוב שהוא שייך לך.

אם האדם מתייחס לכל הדברים שיש לו כמתנה מה', כאשר הדגש הוא על כך שה' אוהב אותו ורוצה בו ולכן הוא נותן לו את הדברים הללו - האדם לא זקוק לדברים של משהו אחר. העובדה שה' כביכול 'ירד' מהאינסופיות שלו ומתייחס אלינו ומייקר את המציאות שלנו אמורה להספיק לנו שנהיה מאושרים. כשם שהקב"ה שמח בנו שאנחנו חלקו "חלק הוי' עמו", אע"פ שאנחנו שום דבר ביחס לאינסופיות שלו הוא רוצה בנו ושמח בנו - כך עלינו לשמוח בחלקנו, במה שה' נתן לנו.

חז"ל לימדו אותנו (אבות ד א) "איזהו עשיר? השמח בחלקו", העשיר הוא לא אחד שמסתפק במועט, הסיבה שהוא "שמח בחלקו" היא לא בגלל שהרכוש לא חשוב לו אלא בדיוק להיפך, הוא כ"כ שמח ומחשיב את מה שיש לו שבשבילו זה כאילו הכל. הדבר דומה ליחס של הורים לילד שלהם, ההורים שמחים בילד שלהם ובשבילם הוא כל עולמם, הם מרגישים שמכיוון שיש להם אותו לא חסר להם כלום - היחס הזה לא גורם להם להסתפק במועט, אלא אדרבא, מרוב שהם שמחים במה שיש להם הם רוצים עוד.

מכיוון שההורים שמחים בכל חלק וחלק מהילדים שלהם הם לא מסתכלים על הילד שלהם כחלק ממכלול הילדים, אלא כל ילד וילד הוא סיפור בפני עצמו שכלפיו שאר הילדים הם רק כמו 'תפאורה'. לכן גם כאשר יש להם ילדים רבים - כל אחד מהילדים הוא כמו בן יחיד.

הסיבה לכך היא משום שההורים כל כך נהנים מהבן שלהם, יש להם תענוג כל כך גדול ממנו, עד שהם נבלעים בתוך בנם לגמרי. ההורים כביכול נעלמים ומבחינתם מה שקיים זה רק הבן שלהם. ההסתכלות של ההורים על הילד היא לא רק שהוא בן יחיד ביחס לשאר האחים, אלא שהוא יחיד גם ביחס אליהם. חוץ ממנו אף אחד לא קיים, אף לא הם בעצמם.

כך הקב"ה מתייחס לכל אחד מעם ישראל. כל יהודי הוא בן יחיד, הקב"ה מסתכל על כל אחד ואחד מעם ישראל כאילו שהוא הכל בשבילו. הקב"ה כל כך נהנה ומתענג מהיהודי, עד שהקב"ה בלוע בתוך היהודי לגמרי. לכן נקראת הנשמה של היהודי 'יחידה', משום שכך הקב"ה מתייחס אליה. מבחינת הקב"ה הוא עצמו כביכול נעלם והנשמה של היהודי היא הדבר היחיד שקיים. ההסתכלות של הקב"ה על כל נשמה של יהודי שהיא בת יחידה לא רק ביחס לשאר הנשמות, אלא כביכול גם ביחס אליו.

♦ אל תיראו - הקב"ה לא מאיים על החיים לנו

כאשר בני ישראל שמעו את הדיבור 'אנכי', בו ה' הראה כמה שהוא נוכח - הם היו בדבקות גמורה בקב"ה ונסחפו אחריו. כך שכאשר ה' אמר "לא תרצח" על רקע הדבקות המוחלטת בו, בני ישראל הבינו שהוא לא רק נוכח ואנחנו נסחפים אחרי מציאותו, אלא הוא גם זה שלוקח אחריות על קיומנו ומגן עליו. דרך האיסור לרצוח, ה' מלמד אותנו שהוא חפץ במציאות שלנו ושומר עליה. בשלב זה אנו שמים לב לקיום שלנו, ומבינים שמצד עצמנו אנו חסרים, וכל החיות שלנו מגיעה רק ממנו.

התחושה הזו של תלות בקב"ה היא יראה מתוקנת, אשר עברה נועד מעמד הר סיני.

אמנם, לאחר שהפסיק ה' את דיבורו, כבר לא חוו עם ישראל את הדבקות העליונה בה'. כעת, במקום להרגיש שה' הוא מקור החיים שלנו, הביטו עם ישראל בקולות וברקים והרגישו תחושה הפוכה בדיוק: אנחנו מציאות קיימת, והקב"ה מאיים על קיומנו. בשלב זה, בו לא מאירה הדבקות העצמית מתוך "אנכי ה' אלקיך", גם הציווי "לא תרצח" עלול לקבל משמעות שלילית. כעת התחושה היא שכל אחד רוצה לחיות בלי גבול, גם על חשבון השני, וה' ע"י איסור 'לא תרצח' מצמצם לנו את החיים ולא נותן להם להתפשט לכל עבר.

בשלב זה בני ישראל פונים אל משה רבנו ומבקשים: "דַּבֵּר אֵתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה, וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת". הם מביעים בפניו את חששם ואת התחושה שאינם מסוגלים לעמוד עוד מול הדיבור הישיר של ה'. על כך משיב משה רבנו לעם ישראל: 'אַל תִּירָאוּ' - הפחד שלכם מפני ה' כאילו הוא מאיים על קיומכם בטעות יסודה. ומדוע? כדי להסביר זאת, משחזר להם משה רבנו את הרגעים של עשרת הדברות, ואומר להם: "כִּי לְבַעֲבוֹר נְסוּת אֶתְּכֶם בָּא אֱלֹקִים" - כאן משחזר להם משה רבנו את הדבקות העצמית שהייתה להם כאשר ה' דיבר "אנכי ה' אלקיך". ניסיון, הוא מלשון התרוממות, כמו הפסוק "נס להתנוסס". משה רבנו מסביר לעם שבמעמד הר סיני ה' לא בא לבטל את הקיום של עם ישראל, אלא לרומם אותם אליו. זו הדבקות העצמית לה זכו עם ישראל בשמיעת הדיבור מפי ה' "אנכי ה' אלקיך". לאחר מכן ממשיך משה רבנו: "וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרָאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תַחֲטְאוּ". היראה המתוקנת היא שאנו שומעים את ה' אומר "לא תרצח" על רקע הדבקות, ולכן אנו מרגישים שהחיים חשובים משום שה' רוצה אותם, ולא משום שהם חשובים לנו. ממילא, היראה שלנו היא "לבלתי תחטאו". אנו יראים למלא את רצון ה', ולא לעבור על רצונו. אך כאשר אנו לא דבוקים בה' מתוך שמיעת "אנכי ה' אלקיך", ממילא אנו לא יראים למלא את רצון ה', אלא אנו מפחדים על החיים שלנו, וטוענים - "פן נמות". במציאות זו, אפילו את הציווי "לא תרצח", ציווי שמלא אכפתיות של ה' על החיים שלנו, אנו מפרשים כהגבלה של ה' ואיום על חופש הפעולה שלנו. משה רבנו מלמד את עם ישראל - "אל תיראו" את היראה השלילית, בה אתם מפחדים על חייכם, אלא תהיו מלאים ביראה חיובית, שעניינה לרצות למלא אחר רצון ה', "לבלתי תחטאו".

”חמץ תאפינה“ ההתנפחות בלימוד התורה

אע”פ שישנו איסור מיוחד בתורה להקטיר על המזבח שאור ודבש, וכמו שנאמר (ויקרא ב יא): **”כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לָהּ”**. מסייגת התורה ואומרת **”קִרְבַּן יִאֲשִׁית תִּקְרִיבוּ אִתְּם לָהּ”**. מהו אותו **”קרבן ראשית”**? מסביר רש”י (עה”פ שם) **”שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור, שנאמר (ויקרא כג יז) ‘חמץ תאפינה’, ובכורים”** מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים”.

בכל השנה בבית המקדש מתרחקים במיוחד מהתנפחות” וממתיקות, אך בחג השבועות זוהי דווקא מצוות היום. עניין דומה ניתן לראות בגמרא במסכת פסחים (סח): **לגבי מצוות שמחת יום טוב:**

רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש... רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם. ורבי יהושע סבר: חלקהו, חציו לה' וחציו לכם.

אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא - יום שניתנה בו תורה הוא.... רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר: אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא.

ושוב אנו רואים שחג השבועות זהו יום בו שמים דגש מיוחד על ההנאה וההתנפחות, מדוע דווקא ב”יום שניתנה בו תורה” זהו הזמן שצריך יותר להנות מהאוכל?

הרי ”יום שניתנה בו תורה” זהו יום שהיתה בו התגלות גדולה, זהו יום שנאמר בו **”ויחרד כל העם אשר במחנה”**, זהו יום של **”אימה ויראה רטט וזיע”** (ברכות כב.). כיצד מסתדרים פה שני הניגודים ביחד?

בקרבנות שאנחנו מקריבים לה', הקב”ה לא רוצה שנשים שאור ודבש, כאשר אנחנו מקריבים את עצמינו ומתמסרים אליו אע”פ שהוא שמח ומתלהב מזה הוא לא רוצה להרגיש מנופח ומדושן עונג מכך שאנחנו מוותרים על עצמינו, אין לו מתיקות מזה והוא לא מתמלא מזה. לכן אע”פ שהקב”ה רוצה שנקריב קרבן העומר והוא שמח מכך שאנו מביאים לפניו את כל החלקים הנמוכים שלנו (כמשנ”ת באריכות בגליון 88), הוא אמנם

כב. הבאת הביכורים קשורה במיוחד לחג שבועות, כפי שחז”ל דרשו במשנה (ביכורים פ”א מ”ג) **”אין מביאין בכורים קודם לעצרת. אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם לעצרת ולא קבלו מהם. מפני הכתוב שבתורה (שמות כג. טז) וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה”**. וכפי שמפרש רש”י עה”פ שם **”חג הקציר”** - הוא חג שבועות. **”בכורי מעשיך”** - שהוא זמן הבאת בכורים, ששתי הלחם הבאים בעצרת היו מתיירין החדש למנחות ולהביא בכורים למקדש. שנאמר (במדבר כח. כו) **”וביום הבכורים וגו’”**.

כג. בשיעור חוה”מ פסח השנה הוסבר באריכות ובעומק כיצד בחג הפסח ביתו של כל יהודי הופך להיות כמו ביהמ”ק.

נהנה מהריח של זה, זה חשוב ויקר לו - אך הוא לא מתנפח מזה, זה שאנחנו נראים כמו בהמה זה לא עושה לו תענוג.

אך כאשר אנחנו מניפים לפניו את שתי הלחם ואנחנו אוכלים מלחמו כמש"כ "לכו לחמו בלחמי" אנחנו כביכול הופכים להיות שותפים עם הקב"ה בשעשועים שלו, הוא מתעניין במה שאנחנו עוסקים. כאשר אנחנו מדברים בדברי תורה הקב"ה יושב ושונה כנגדינו (תדא"ר יח).

♦ מתן תורה שבכל שנה

חג השבועות זהו חג שמתכוננים אליו במשך ארבעים ותשעה ימים רצופים, אחרי שאנחנו מתכוננים כ"כ הרבה ימים אנחנו מצפים שביום הזה יקרה משהו שבאמת היה מוצדק להתכונן אליו. אך מה שקורה בדרך כלל ביום זה הוא שלא מרגישים שהיה משהו כ"כ גדול. אמנם ישבנו ולמדנו קצת, סחבנו איכשהו את הלילה, השתדלנו לא להרדם בשחרית, כך חולף לו החג והתחושה היא ש"עָבַר קָצֵיר, כָּלָה קִיץ, וְאַנְחָנוּ לֹא נוֹשָׁעֵנוּ".

צריך לשים לב שמה שאנחנו סופרים זה רק ארבעים ותשעה יום, אך היום החמישים מגיע מלמעלה. כתוב "תספרו חמישים יום" אבל בפועל מצד העבודה שלנו אנחנו סופרים רק מ"ט יום, היום החמישים נספר בדרך ממילא. כלומר אנחנו מתכוננים המון המון אבל בסופו של דבר הקב"ה עושה את זה¹. בסופו של דבר מתן תורה הוא לא עניין שנובע מצדינו אלא הוא מגיע מלמעלה. אם שמים לב לכך שמה שנפעל כאן לא מגיע מצדינו זה מסכם נכון את כל ההכנות של ספירת העומר (כפי שנבארו באריכות במעמקים גליונות 88 901).

הקב"ה נתן לנו במתנה את היכולת לדבר בדברי תורה, וכאשר אנחנו מדברים בדברי תורה הקב"ה יושב ושונה כנגדנו (תדא"ר יח). הגמרא במסכת מגילה (לא:): אומרת שחג השבועות נקרא "ראש השנה" משום שנידונים בו על פירות האילן. פירות האילן היינו חידושי התורה שיתחדשו לנו במשך השנה הבאה². "בכל שנה

נד. וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן באריכות ששתי הלחם אלו התורה שבכתב והתורה שבע"פ, ראה לקו"ת לפרשת אמור ד"ה "והניף את הלחם"

נה. בזהר (פרשת אמור, דף צו. עמוד א'): "ולבתר דמטו לאינון שבע שבתות... כתיב 'תספרו חמישים יום'. וכי חמישים יום סופרים בני ישראל? והא ארבעים ותשע ימין סופרים! אלא חמישים יום כביכול קודשא בריך הוא ספיר להו." וראה בלקוטי שיחות (כרך ז, אמור, שיהא ג). "הספירה של היום החמישים על ידי הקב"ה אינה רק 'השלמה' למניין, אלא היא המשכת אור שלמעלה מהעולם ('שער החמישים') אל תוך הספירה של האדם. על ידי שהקב"ה 'סופר' את היום הזה, הוא מחבר את האינסוף עם המציאות המוגבלת של היהודי שספר 49 ימים".

נו. ראה ב'נעם מגדים' (לרבי אליעזר הלוי הורביץ מטארניגראד, תלמידם של רבי אלימלך מליזנסק ולאחר מכן של החוה מלובלין והמגיד מקוויניץ) בדרוש לחג השבועות:

ועל דרך זה פירשנו אמרם ז"ל (ר"ה טו.) בעצרת על פירות האילן כו' הביאו לפני שתי לחם בעצרת כו', דמה ענין דין פירות אילן ליום מתן תורה הקדושה. אך יש פנימיות בדבר, כי ידוע כי הצדיק נקרא אילן ועץ כמו כי האדם עץ השדה (דברים כ טו), ופירות הם תולדות חידושי דאורייתא שהוא מחדש כמ"ש הר"מ אלשיך ז"ל בפ' (תהלים א, ג) והיה כעץ שתול כו' אשר פרו יתן בעתו כו', על דרך (סנהדרין לה ע"ב) דור דור ודורשיו עיין שם בדברי קדשו כי פלאות הנה. לזה ביום מתן תורה מתעורר בכל שנה אור זה להוריד אור חדש לעולם ונידונין בו הצדיקים מי שיחדש כן חידושי ומי כן זה בכה וזה בכה אם בגלוי אם בסתר לפי קדושת כל אחד כן יקבל האורה ביום מתן תורה. וזהו בעצרת על פירות האילן, חידושי שיחדשו האילנות הן הן צדיקי וגדולי הדור. וצריך לזה אתעוררת דלתתא לעסוק בתורה ביום זה בתורה שבעל פה בלילה כמ"ש בזהר הקדוש. ואלפינא דאורייתא כו' תורה שבעל פה כו', וביום בתורה שבכתב

ושנה¹² מקבל כל אחד מישראל בחג הזה כל מה שעתיד להבין ולחדש בתורה. וז"ש אלמלא האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא. האי יומא ממש. זה החג שבו ניתן התורה בכל שנה" (לשון השפת אמת שבועות תרל"ה). בחג השבועות בכל שנה הקב"ה מחליט להכניס את עצמו מחדש להיות נוכח בתוך התורה שלנו. על כן העיקר בחג השבועות הוא להיות מרוכזים בכך שה' באמת נוכח לגמרי בדברי התורה שאנחנו אומרים.

האר"י מסביר¹³ שבפסח הקב"ה התגלה אלינו כמישהו שדואג לנו - הוא גואל אותנו משיעבוד מצריים, אבל בשבועות הקב"ה מתגלה כביכול אנחנו דואגים לו - הוא רוצה שנעבוד אותו ונעשה לו נחת רוח¹⁴.

כמובן, זה שאנחנו כביכול דואגים לו, זה לא מגיע מאיתנו, אלא זה נובע מהחלטה של הקב"ה שאנחנו נגרום לו תענוג ע"י העבודה שלנו. וכמו שמוסבר בחסידות על כך שאנחנו סופרים רק "שבע שבתות תמימות" דהיינו ארבעים ותשעה יום, אך היום החמישים מגיע מלמעלה, מהקב"ה (וראה במוסגר לעיל).

וזהו שתי הלחם כמ"ש המחברים וברע"מ על דרך (משלי ט. ה) לחמו בלחמי כו', וגם לחדש חידושין לפרש המקראות הסתומים על פי הקדמה מתורה שבעל פה הרי זה יחוד גמור שמתייחדים תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

וראה עוד בשפת אמת במדבר-שבועות תרס"א:

התורה נקראת עץ חיים. וכמו שאילן מוציא פירות בכל שנה ושנה כמו כן התורה מתחדשת פירותי בכל שנה. ולכן בעצרת על פירות האילן היינו התחדשות התורה שנק' עץ חיים. וכן איתא בספרים. ולכן נק' יום הביכורים. וכמו דאיתא במד' שכל הנביאים וחכמים קיבלו בהר סיני חלקם בתורה רק שנתפרשו דבריהם כל אחד בשעתו. כמו כן בכל חג שבועות זמן מתן תורתנו מקבלין בני" חלק התורה המתחדשת על כל ימי השנה ואח"כ מוציאים מנח אל הפועל כל אחד במקומו ושעתו. וזה ההתחדשות תלוי כפי הכנת כל אחד.

זו. מה שזמן תורה מתחדש בכל שנה כך נראה בירושלמי במסכת ראש השנה (ד. ה) "ר' מרשיא בשם ר' אדי: בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא. אמר להן הקב"ה מכיוון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיהם". וראה בני יששכר סיוון ד ד.

כת. הדברים הורחבו בהרבה מאמרים בחסידות. אמנם כאן אנחנו מנסחים זאת בלשון חריפה על מנת לחדד את הניגודיות שבין פסח לשבועות.

כט. ראה רש"י ע"פ "דודי לי ואני לו" (שיר השירים ב. טו) "הוא כל צרכי תבע ממני ולא צוה אלא לי. עשו פסח קדשו בכורות עשו משכן הקריבו עולות ולא תבע מאומה אחרת". כלומר, ה' כביכול צריך מאתנו שנעשה מצוות (וכפי שהאריך לבאר ר"מ אבן גבאי בספר "עבודת הקדש ב ב" היות העבודה צורך גבוה יסוד גדול באמונה הקדושה, כי הוא מחויב הלבבות ומושכן אל העבודה והייחוד"). אע"פ ש"כל הנמצאים צריכין לו, והוא ברוך הוא אינו צריך להם ולא לאחד מהם" (כלשון הרמב"ם יסוה"ת א ג) ה' בוחר להזקק לנו ולהיות כביכול צריך אותנו. כאשר ה' תובע מאיתנו הוא נותן לנו את עצמו. וכפי שכתוב "דודי לי", כלומר דודי נותן את עצמו לי על ידי שהוא תובע רק ממני.

מצד אחד אם האדם לא יהיה מודע לכך שה' צריך אותו וזקוק לו, הוא ירגיש שעבודת ה' שלו הולכת לריק. הוא יתאמץ לקיים מצוות ולהתמסר לעבודת ה', בלי שאף אחד באמת יהיה צריך את זה, וזה יתן לו תחושה כאילו הוא עובד סתם (הוא ירגיש כמו עבד כנעני שעובד עבודת פרוץ שהיא "עבודה שאינו צריך לה, אלא תהיה מחשבתו להעבירו בלבד" (רמב"ם הל' עבדים א. ו)).

אך מצד שני אם האדם היה חושב שה' צריך את המצוות (מעבר לכך שיוצא שהוא לא עובד את ה' אלא את הדמיונות שלו שהרי). הוא היה מרגיש מנוצל. הוא היה מרגיש שה' ברא אותו בשביל הצרכים שלו, ושהוא חייב לעבוד את ה' רק כדי למלאות את צרכיו של ה'. אלא שהאדם לא חש כך, כי הוא מבין שזה מזור לחשוב שה' ברא אותו לצרכיו. אבל אף על פי שהאדם לא חש שה' מנצל אותו לצרכיו, עדיין עלולה להישאר בליבו טרזניה כלפי ה': לשם מה הוא ציווה אותו לקיים את המצוות? אם המצוות הן לטובת האדם - למה האדם לא מרגיש שהמצוות מיטיבות איתו; ואם הן לא לטובת האדם - לטובת מי הן, ובשביל מה האדם חייב לעשות אותן?! (הטרזניה הו קיימת בלב האדם גם כלפי הקשיים שהוא חווה וגם כלפי עצם קיומו בעולם - לשם מה הוא סובל ולשם מה הוא בכלל נברא. ומי 'מרויח' מזה - ולא רק כלפי קיום מצוות). כלומר, למחשבה שה' כביכול מנצל את האדם, ומצווה אותו לקיים מצוות לצרכו, יש השלכה על התחושות של האדם, עם כל כמה שהמחשבה הזו מזרזה גם בעיני האדם עצמו. וראה בכל זה ביותר הרחבה בספר "נהלך ברגש" עמ' 8-157 ועמ' 176-181.

הקב”ה כביכול ממנה אותנו לגרום שיהיה לו נחת רוח. הוא ממנה אותנו שאנחנו נסביר בלימוד שלנו את התורה שלו ולפי מה שאנחנו נסביר כך תהיה התורה שלו. אנחנו הבעלים על התורה? כשהקב”ה רוצה להשתעשע בינו לבין עצמו^ל הוא ישתעשע במה שאנחנו מסבירים אותו^ל.

עניין זה מוליד אצלינו שמחה גדולה, אך יחד עם זה הוא מזעזע אותנו ומעורר בנו חרדה גדולה. החרדה נובעת מכך שאנחנו בכלל לא מבינים איך יכול להיות דבר כזה, הרי התורה היא ”חמדה גנוזה” שהקב”ה ”משתעשע בה בכל יום” ולא יתכן שהוא יתן אותה לבשר ודם^ל.

אע”פ שאין הגיון שהקב”ה ירצה לעשות זאת, אע”פ שזה נשמע שיגעון גמור ”האהבה מקלקלת את השורה” (ב”ר נה ח) ועל זה אנחנו אומרים (לפני שאנו מבקשים מה’ בכל יום ”תן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע, ללמוד וללמד את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וכו’”) ”אהבת עולם אהבתנו” וכפי שמסביר אדמו”ר הזקן בספר התניא (פרק מט):

כלומר שהניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו, להיות נקרא אלקינו... והיינו כי ”אהבה דוחקת הבשר”^ל ולכן נקרא אהבת עולם שהיא בחינת צמצום אורו הגדול הבלתי תכלית להתלבש בבחינת גבול הנקרא עולם בעבור אהבת עמו ישראל כדי לקרבת אליו ליכלל ביחודו ואחדותו יתברך. וזהו שאומרים ’חמלה גדולה ויתירה’ פירוש יתירה על קרבת אלקים שבכל צבא מעלה. ’ובנו בחרת מכל עם ולשון’ הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם.

ל. גם ר’ אליעזר שחלק על ר’ יהושע שאמר ”לא בשמיים היא” (ב”מ נט.), הוא מודה שהתורה תלויה בהבנה שלנו. אלא שהוא סובר שכדי להכריע צריך להיות בבחינת ה’שמיים’, ראה על כך באריכות במעמקים גליון 89 עמ’ 15 הערה יח.

לא. עה”פ (שמות לב. טז) ”והלחת מעשה אלקים המה” מפרש רש”י ”כאדם האומר לחבירו כל עסקיו של פלוני במלאכה פלונית כך כל שעשועיו של הקב”ה בתורה”.

לב. ראה על כך באריכות בשיעור על מאמר ד”ה ”אהיה אצלו אמן” (חלק א’ נדפס במעמקים 51. וחלק ב’ 52).

לג. ראה על כך במאמר ”חמדה גנוזה” וכן במאמר הבא.

לד. אף על פי שה’ בוחר להיות צריך אותנו (כמבואר באריכות בהערה לעיל), זה לא מוריד מההשתוקקות שיש לו, כביכול, שנהיה קשורים אליו. ה’ כל כך אוהב אותנו ורוצה בנו, עד שכביכול הוא לא יכול בלעדינו, ואין לו שום אפשרות אחרת חוץ מלרצות אותנו, והוא ממש צריך את המצוות שמחברות אותנו אליו ואותו אלינו.

וכך אומרים חכמינו (בראשית רבה פ. ז):

בשלוש לשונות של חבה חב הקדוש ברוך הוא את ישראל: בדביקה, בחשיקה ובחפיצה. בדביקה - ”ואתם הדבקים”; בחשיקה - ”לא מרובכם מכל העמים חשק ה’”; ובחפיצה - ”ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ”; ואנו למדים אותה מפרשה של רשע הזה: בדביקה - ”ותדבק נפשו”; בחשיקה - ”שכם בני חשקה נפשו בבתכם”; בחפיצה - ”כי חפץ בבת יעקב”;

למה חכמינו לומדים את האהבה של ה’ אלינו מהאהבה של ה’רשע הזה, שכם בן חמור? שכם בן חמור אוהב את דינה בת יעקב אהבה של יצרים. היצר תוקף אותו והוא מרגיש שהוא לא יכול להתגבר עליו. והוא חפץ וחושק ודבק בדינה בת יעקב. הוא מרגיש שאין טעם לחייו בלי הקשר עם דינה. ועם הקשר עם דינה כל החיים שלו מתמלאים עונג. חכמינו אומרים שהעוצמה של התשוקה של ה’ אלינו לא פחות מהעוצמה של התשוקה של שכם בן חמור. ה’ הוא ’נושא הפכים’. ולכן הוא בוחר שיהיה לו נחת רוח מאיתנו. ויחד עם זה התשוקה שלו אלינו היא ממש כאילו הוא צריך אותנו, ולא יכול בלעדינו.

כיצד מקבלים את התורה - על חידושי תורה ללא גבול

כאשר האדם לומד תורה הרבה פעמים הוא חש שלא משנה כמה שהוא ילמד זה לא יהיה נחשב לעומת כל התורה כולה ש"ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים". כך אם הוא משווה בין התורה שלו לבין התורה של הצדיקים הגדולים שחיים איתנו היום, וכך אם הוא משווה בין התורה של היום לבין התורה של הדורות הקודמים, כך אם הוא משווה בין התורה של הדורות הקודמים לבין הדורות שלפניהם וכן הלאה¹, ונוסף על כך דברי חז"ל (קה"ר רפ"ה וסוף פ"א) "תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח", וכל שכן אם הוא משווה בין כל התורה הזאת לבין הקב"ה בכבודו ובעצמו שהוא "נקרא אין סוף, ולגדולתו אין חקר, ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, וכן ברצונו וחכמתו כדכתיב 'אין חקר לתבונתו' וכתוב 'החקר אלוה תמצא' וכתוב 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם'"². כאשר האדם שם לב לכל זה קשה לו לייחס ערך ללימוד שלו וכל שכן לחידושים שלו. כשזו המחשבה של האדם ממילא הוא נעשה עקר והוא מאבד את כל היכולת לחדש בתורה.

על מנת להבין מה הערך של לימוד התורה שלנו ומה המקום שלנו ביכולת לחדש בתורה, נתבונן בסיפור חשוב המופיע בירושלמי במסכת מגילה (א, ט):

מהו מנצפ"ך? ר' ירמיה בשם ר' שמואל רב יצחק מה שהתקינו לך הצופים, מאן אינון אילין צופין? מעשה ביום סגריר שלא נכנסו חכמים לבית הועד ונכנסו התינוקות אמרין איתון נעביד בית וועדא דלא יבטל, אמרין מהו דין דכתיב מ"ם מ"ם נו"ן נו"ן צד"י צד"י פ"ה פ"ה כ"ף כ"ף? ממאמר למאמר מנאמן לנאמן מצדיק לצדיק מפה לפה מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה. וסיימו אותן חכמים ועמדו כולן בני אדם גדולים אמרון ר' ליעזר ור' יהושע הוון מינהון.

לה. וראה שה"ש רבה א ג:

רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, אם יהיו כל הימים דיו, ואגמים קולמוסין, ושמים וארץ מגלות, וכל בני האדם לבלרים, אין מספיקין לכתוב דברי תורה שלמדתי, ואני לא חסרתיה אלא כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים (ראה סנהדרין סח). רבי יהושע אומר אם יהיו כל הימים דיו, ואגמים קולמוסין, ושמים וארץ יריעות, וכל בני אדם לבלרין, אין מספיקין לכתוב דברי תורה שלמדתי, ולא חסרתיה רק כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים. רבי עקיבא אומר אני אין בי כח לומר כמו שאמרו רבותי, אלא רבותי חסרוה, ואני לא חסרתיה, אלא כמריח באתרוג, המריח נהנה, והאתרוג לא חסר, וכממלא מאמת המים, וכמדליק מנר לנר.

המשך המדרש שם קשור למבואר בהמשך מאמר זה. אך נביא אותו כבר כעת:

פעם אחת שהה רבי עקיבא לבוא לבית המדרש, בא וישב לו מבחוץ, נשאלה שאלה זו הלכה (ר"ל שאלה של איזה הלכה נשאלה, עץ יוסף), אמרו הלכה מבחוץ, חזרה ונשאלה שאלה, אמרו תורה מבחוץ, חזרה ונשאלה שאלה, אמרו עקיבא מבחוץ פנו לו מקום, בא וישב לו לפני רגליו של רבי אליעזר, ובית מדרשו של רבי אליעזר היה עשוי כמין ריס, ואבן אחת היתה שם והיתה מיוחדת לו לשיבה, פעם אחת נכנס רבי יהושע התחיל מנשק אותה האבן, ואמר האבן הזאת דומה להר סיני, וזה שישב עליה דומה לארון הברית.

לו. לשון אדמור"ר הזקן בתניא פרק ד'.

מדובר בזמן חורבן בית שני, שכבר האלוקות היתה מאוד נסתרת, הקב"ה לא גילה את עצמו, ופסקה היכולת לקבל תורה מלמעלה. כך היה במיוחד באותו "יום סגריר" בו לא הגיעו החכמים ללמד תורה, ונשארו בבית המדרש רק התינוקות. לאותם תינוקות לא נשאר מה לעשות אלא לחדש בעצמם. מה אותם תינוקות חידשו?

אותם תינוקות התבוננו באותיות הסופיות (מנצפ"ר), האותיות הסופיות מבטאות את החלק בדיבור שהמדבר רוצה לדעת באיזה אופן הדיבור שלו נקלט אצל השומע ומה השומע חושב על כך.⁷⁵ מה שהם חידשו זה שהתורה ניתנה "ממאמר למאמר" כלומר מזה שה' אומר לזה שגם אנחנו אומרים, "מנאמן לנאמן" כלומר מזה שה' "נכון וקיים וקיים וישר ונאמן" לזה שגם אנחנו "נאמנים דברינו" וכן על זה הדרך עד שהתורה ניתנה לכף היד שלנו ואנחנו יכולים לחדש בה כמו שעולה בדעתינו. תינוקות אלו היו ר' אליעזר⁷⁶ ור' יהושע שבהמשך יחלקו ביניהם אם עיקר התורה היא בשמיים ועל מנת לחדש בתורה צריך להיות "בור סוד שאינו מאבד טיפה" והכי מכוון בדור או שעיקר התורה הוא בארץ וגם תינוקות יכולים לחדש בה⁷⁷. כך התחילה לצמוח התורה שבעל פה, וכך קיבל מהם תלמידם הגדול ר' עקיבא שהיה דורש "על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות" (מנחות כט:). שהיא בעצם כל דברי התורה ש"פרים ורבים" עד היום⁷⁸.

ואלו דברי המהר"ל בתחילת ספרו 'תפארת ישראל':

"וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל" (דברים ה') - הכתוב הזה רוצה לומר, כי התורה חפץ מונח, כל הרוצה לזכות בה יזכה בה. ולכך לא אמר "אשר שם לבני ישראל", רק [=אלא] "לפני בני ישראל", כמו דבר המונח לפני כל, כל הרוצה לזכות זוכה בה. ולא יאמר האדם כי התורה לא ניתנה רק לגדולי החכמים שהם רחוקים מן הטעות, אבל התורה ניתנה לכל. ולא יאמר גם כן אולי אשגה בתורה.

ודבר זה פירשו במדרש (שיר השירים רבה ופ"ב): "הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה" - "רבי יונה אמר: שני חברים העוסקים בהלכה, זה אומר בית אב של הלכה, וזה אינו אומר בית אב של הלכה, אומר הקב"ה: ודגלו עלי אהבה. אמר רב

75. האופן בו הדיבור נקלט אצל השומע הוא בעצם המניע של המדבר לדבר. בכך ניתן להסביר מדוע האר"י הקדוש מקשר בכל מקום את אותיות אלו לה' מוצאות הפה - מוצאות הפה הם המקור שממנו המילים יוצאות, והם המניע של האדם לדבר (האר"י מקשר זאת לאות ה' של המילה "אתה" וראה במה שהארכנו על כך במדור 'מעמיקים בחסידות' גליון 78).

76. על ר' אליעזר בעצמו מסופר במקום אחר (פרקי דר' אליעזר פרק ב) שכאשר רבן יוחנן בן זכאי ביקש מר' אליעזר לומר חידוש, אמר לו ר' אליעזר: "רבי, אמשל לך משל. למה הדבר דומה? לבור הזה שאינו יכול להוציא מים יותר ממה שהיה מוציא. כך אני איני יכול לומר דברי תורה יותר ממה שקבלתי ממך". ובתגובה לכך אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: "אמשל לך משל. למה הדבר דומה? למעין זה שהוא נובע ומוציא מים, ויש בכחו להוציא מים יותר ממה שהוא מכניס. כך אתה יכול לומר דברי תורה יותר ממה שקבלו מסיני". המשיך רבן יוחנן בן זכאי ואמר לו: "שמא ממני אתה מתבייש? הריני עומד מאצלך". ומסופר ששם עמד רבן יוחנן והלך לו לחוץ, והיה רבי אליעזר יושב ודורש ופניו מאירות כאור החמה, וקרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה, ואין אדם יודע אם יום ואם לילה. בא רבן יוחנן מאחוריו ונשקו על ראשו. אמר לו: 'אשירכם אברהם יצחק ויעקב שיצא זה מחלצים'."

77. לפי שהארכנו במעמקים גליון 89 עמ' 15 הערה יח.

78. חגיגה ג: וראה בהערה במעמקים שם.

79. וכמבואר באריכות בתחילת החוברת "אשפוך את רוחי" (יירל לקראת יט סללו וחונכה השנה) על ר' עקיבא כ"אבי התורה שבעל פה". וראה מה שהבאנו (בהערה בתחילת המאמר) משיר השירים רבה בנוגע לרבי עקיבא. בעוד שמשה רבינו היה צריך לפרוש מאשתו על מנת לקבל את התורה, אצל ר' עקיבא דווקא כל התורה שהוא למד היא מאשתו. וראה המוסבר בגליון 55 עמ' 16 אודות רחל אשתו.

אחא: עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון: ואהבת ואיבת, אמר הקב"ה: ודגלו עלי אהבה... בין שהוא מכווין ההלכה או שאינו מכווין ההלכה, רק שיכווין ללמוד האמת אף על גב ששגג. הרי כי לימוד התורה לעצמו נקל מאוד, ואין צריך לחוש לשום דבר.

◆ הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך

דווקא כאשר מתבוננים בכך שכל התורה שבידינו ללמוד היא כאין וכאפס לעומת נותן התורה, ושלא שייך כלל שתהיה לנו איזושהי השגה בבורא ית', שמים לב לכך שבסופו של דבר הקב"ה הקב"ה נתן לנו את התורה והוא רוצה דווקא את התורה שלנו, דווקא את מה שאנו מסוגלים לתפוס בשכל שלנו. כך מסביר אדמו"ר הזקן בספר התניא (פרק ד'), כיצד ניתן לומר שכאשר אנחנו לומדים תורה אנחנו משיגים את ה' ותופסים אותו:

אף דהקב"ה נקרא אין סוף ולגדולתו אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה כלל וכן ברצונו וחכמתו... הנה על זה אמרו 'במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו', וצמצם הקב"ה רצונו וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן... בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה ולקיימן כל מה שאפשר לקיים מהן במעשה דבור ומחשבה ועל ידי זה תתלבש בכל עשר בחינותיה בשלשה לבושים אלו.

ולכן נמשלה התורה למים, מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה ירדה ממקום כבודה, שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה, שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן.

אם האדם מייחס ערך עצמי למחשבות שלו ולהבנה שלו בתורה, באמת אין מקום לחידושים אלו. אך אם האדם מבין שמצד עצמו אין לו מה לחדש כי כל תורתו היא אין ואפס לעומת האינסופיות שבתורה, אך הוא בכל זאת מחדש כי הוא מאמין שה' יתברך דורש זאת ממנו ומצפה לחידושו. חידושי תורה הנאמרים בתודעה זו הופכים להיות ממש חלק מהתורה של ה'.

כך חז"ל מתארים שנהג משה רבינו אחר שה' נתן לנו את התורה (שבת פט.ט):

א"ר יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו "רבנו של עולם תורה היכן היא?", אמר לו "נתתיה לארץ"... חזר ואמר לפני הקב"ה "רבש"ע חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה", אמר לו "לך אצל בן עמרם", הלך אצל משה אמר לו "תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא", אמר לו "וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה?!", "א"ל הקב"ה למשה "משה בדאי אתה?!", אמר לפניו "רבנו של עולם, חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום, אני אחזיק טובה לעצמי?!", אמר לו הקב"ה למשה "הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך" שנאמר (מלאכי ג, כב) "זכרו תורת משה עבדי וגו'".

משה יודע שהוא קיבל תורה, הוא מרגיש שה' נתן לו הארה גדולה, אבל יותר מכך הוא יודע שהיא עדיין 'נשארה למעלה', כמה שהוא ינסה להתאמץ ולחוות אותה, היא נשארת שייכת לה'. כך ככל שאנו מפנימים שההארה הגדולה שקיבלנו לא שייכת לנו באמת, כך נצליח להפנים שה' אכן רוצה לתת לנו אותה, ובעצם להפוך אותנו לחלק מהשעשוע שלו עם עצמו.

פעמים רבות מה שמונע אותנו מלחדש חידושים אינה העובדה שאנחנו חושבים שאיננו מוכשרים דיו או שלא למדנו מספיק, אלא הסיבה העיקרית שאנו לא מחדשים היא שאנו חושבים שאין ערך לחידושים שנחדש. אך האמת, כפי שלמדנו, שהקב"ה מצפה מאיתנו שנחדש בתורה ושנאמין ביכולתנו לעשות זאת.

נסיים במכתבו של הרבי הרי"צ (כרך ה' עמ' עו-עח):

בחג-השבועות שהוא זמן מתן תורתנו, בשני ימים הבהירים הללו שהם מועדי ה', מתגלים ומאירים אותם האורות והגילויים שהאירו ונתגלו בשעת מתן-תורה. חג-השבועות הוא זמן עת רצון למעלה, והשי"ת מטריד את המקטרג על עם ישראל, כדוגמת הטרדתו בשעת התקיעות בראש-השנה ויום הקדוש דצום כיפורים. זאת אומרת, אשר חג-השבועות הוא זמן המוכשר לעשות הכל לטובת לימוד התורה והעבודה ביראת-שמים, וכן להתעסק בתשובה בהנוגע לתורה, באין מפריע משטן המקטרג כדוגמת זמן התקיעות בראש-השנה ויום הקדוש דצום הכיפורים...

ללמוד, להעמיק!

קונטרסים וספרים מאת הרב יצחק שפירא שליט"א

בנושאי עבודת ה', עבודת התפילה, שלום בית
והעמקה במאמרי חסידות

₪ 15

מבוא השער

₪ 60

נהלך ברגש

₪ 60

זה השער

₪ 40

נשיאת הפכים

₪ 40

מקדש עמו ישראל

₪ 20

השמחה במעונו

₪ 15

המשפחה המחנכת

₪ 20

כיבוד הורים

₪ 30

תשובה בשמחה